

Derde Voortgangsmeting Monitoringcommissie IMVB Convenant Pensioenfondsen

Inhoud

1.	SAMENVATTING.....	3
2.	VOORTGANG EN OBSERVATIES MONITORINGCOMMISSIE.....	5
2.1	Aantal deelnemende en rapporterende Pensioenfondsen, rapportageperiode 3	5
2.2	Observaties Einde Jaar 3.....	5
2.2.1	Voortgang Brede Spoor.....	5
2.2.2	Voortgang Diepe Spoor.....	9
2.3	Overige Convenantsverplichtingen.....	9
2.4	Aanbevelingen derde voortgangsmeting.....	10
3.	Kader.....	13
4.	Proces Respons.....	16
5.	Kader en Observaties Meting Jaar 3.....	17
5.1	Kader en Observaties Beleid.....	17
5.1.1	Kader Beleid.....	17
5.1.2	Observaties Beleid.....	18
5.2	Kader en Observaties Uitbesteding.....	21
5.2.1	Kader Uitbesteding.....	21
5.2.2	Observaties Uitbesteding.....	22
5.3	Kader en Observaties Monitoring van uitbesteding.....	26
5.3.1	Kader Monitoring van uitbesteding.....	26
5.3.2	Observaties Monitoring van uitbesteding.....	26
5.4	Kader en Observaties Rapportage en Transparantie.....	29
5.4.1	Kader Rapportage en Transparantie.....	29
5.4.2	Observaties Rapportage en Transparantie.....	30
5.5	Kader en Observaties Diepe Spoor.....	32
5.5.1	Kader Diepe Spoor.....	32
5.5.2	Observaties Diepe Spoor.....	33
5.6	Kader en Observaties Overige Convenantsverplichtingen.....	34
5.6.1	Kader overige Convenantsverplichtingen.....	35
5.6.2	Observaties t.a.v. Instrumentarium.....	35
5.7	Rollen Pensioenfondsen, Pensioenfederatie, overheid, ngo's en vakbonden.....	36
5.7.1	Observaties.....	36
6.	Opvolging aanbevelingen Monitoringcommissie Rapportagejaar 2.....	39
6.1	Bijlage 1: Key Performance Indicatoren.....	45
6.2	Bijlage 2 Chronologie totstandkoming rapport.....	51

1. SAMENVATTING

In deze Derde Voortgangsrapportage rapporteert de Monitoringcommissie van het IMVB- Convenant Pensioenfondsen over de implementatie van de Convenantsafspraken. Met deze afspraken verankeren Deelnemende Pensioenfondsen de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (hierna: OESO-richtlijnen) en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (hierna: UNGP's) in hun beleggingsketen, met inachtneming van hun fiduciaire verplichtingen. Dit rapport maakt onderscheid in de voortgang op het Brede Spoor, waarbij kwantitatieve indicatoren inzicht geven in de verankering van bovengenoemde richtlijnen in de gehele beleggingsketen. Daarnaast geeft het rapport inzicht in de voortgang op het Diepe Spoor, waar Convenantpartijen samenwerken om negatieve impacts van beleggingen te mitigeren en/of te remediëren en daarbij te leren en te innoveren.

Op de peildatum van deze voortgangsrapportage (30 juni 2022) nemen 77 Pensioenfondsen deel aan het IMVB-Convenant, waarmee 94% van het Nederlandse pensioenvermogen onder de werking van het Convenant valt. Dit rapport is gebaseerd op informatie die 76 Deelnemende Pensioenfondsen hebben aangeleverd in een monitoringstool.

Uit de monitoring blijkt dat het merendeel van de Deelnemende Pensioenfondsen actief aan de slag is met de implementatie van het Convenant en er wordt voortgang geboekt met de naleving van de afspraken. 86% van de Deelnemende Pensioenfondsen verwijst in haar beleggingsbeleid naar de OESO-richtlijnen en UNGP's en meer dan 90% voert een uitsluitingen- en engagementbeleid. De Monitoringcommissie vindt het opmerkelijk dat 9 Deelnemende Pensioenfondsen niets of nauwelijks iets hebben gedaan aan de implementatie van het Convenant.

Een minderheid (20%) voldoet volledig aan de afspraak om het beleggingsbeleid geheel in lijn te brengen met de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Voor Pensioenfondsen waarvan het beleid nu nog niet in lijn is met het Convenant, is het praktisch vrijwel onmogelijk om in de laatste fase van de Convenantsperiode de volledige doelstelling van het Convenant te bereiken. Het gaat daarbij met name om de verankering van de zes ESG-due diligence stappen in 'Beleid', 'Uitbesteding' en 'Rapportage en transparantie' door het volledig uitwerken van deze stappen in de managementprocessen van het Pensioenfonds – zoals afgesproken in het Convenant.

Net als vorig jaar observeert de Monitoringcommissie dat in de uitvoering van het ESG-beleid, het financiële (risico)perspectief van het fonds is geborgd, terwijl het perspectief van de rechthebbenden (*'rights holders'*) en het creëren van maatschappelijke langetermijnwaarde minder expliciet in de stappen wordt meegenomen. Dit blijkt uit de

relatief lage scores op ESG-risico identificatie (betreft indicatoren 1c, 3b, 3e, 4b), consequenties indien engagement niet succesvol is (2f, 4d) en processen voor het bieden van herstel en verhaal.

Er zijn momenteel twaalf Deelnemende Pensioenfondsen actief in het Diepe Spoor. Zij hebben met de overige Partijen samen aan zes *Cases* gewerkt. Op basis van de rapportages (publiek en nog te publiceren) en de evaluaties van de verschillende geledingen, kan de Monitoringcommissie concluderen dat het Diepe Spoor haar toegevoegde waarde heeft bewezen. Ondanks dat niet alles is verlopen zoals gewenst en de impact *'on the ground'* lastig is om waar te nemen, geven alle geledingen aan dat het Diepe Spoor zowel qua proces als inhoudelijke voortgang iets nieuws en innovatiefs toevoegt. De Monitoringcommissie is daarom van mening dat deze manier van samenwerking doorgezet zou moeten worden.

De Convenantspartijen zijn over het algemeen van mening dat het wederzijdse begrip verder is toegenomen en dat er constructief wordt samengewerkt. Diverse ngo's hebben de ervaring dat Deelnemende Pensioenfondsen de beschikbare ESG-kennis van ngo's meer kunnen benutten in de beleggingsketen door o.a. deel te nemen aan kennissessies. Het benutten van deze kennis lijkt relevant vanuit het perspectief dat de overheid werkt aan het verder implementeren van de OESO-richtlijnen en UNGP's in beleid en wetgeving.

In de loop van 2023 zal de Monitoringcommissie een eindrapportage uitbrengen over de resultaten van de gehele Convenantsperiode en komt zij met aanbevelingen voor de toekomst.

2. VOORTGANG EN OBSERVATIES MONITORINGCOMMISSIE

Dit rapport van de Monitoringcommissie van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen (hierna: het Convenant) doet verslag van de voortgang die de Partijen na het derde Convenantsjaar hebben geboekt met de implementatie van het Convenant. Om deze voortgang te meten, zijn in het Convenant prestatie-indicatoren opgenomen en dit rapport geeft inzicht in de resultaten op basis van de informatie die Convenantpartijen hebben gerapporteerd in de monitoringstool. Deze informatiebron stelt de Monitoringcommissie in staat om de voortgang ten opzichte van de doelstellingen van het Convenant te meten. Daarmee geeft dit rapport inzicht in welke mate de Deelnemende Pensioenfondsen na drie jaar voldoen aan de prestatie-indicatoren van het Brede Spoor. Tevens geeft dit rapport inzicht in welke mate Partijen voldoen aan de afspraken uit het Diepe Spoor en aan de overige Convenantafspraken. De Monitoringcommissie brengt met dit jaarlijkse Monitoringrapport verslag uit aan de Stuurgroep. De Stuurgroep gebruikt het Monitoringrapport om de Partijen te informeren over de implementatie van het Convenant en zo nodig aanbevelingen te doen voor verbetering. Dit rapport volgt op het rapport Tweede Voortgangsmeting¹ van de Monitoringcommissie en gaat tevens in op de opvolging van de aanbevelingen van de Tweede Voortgangsrapportage.

2.1 Aantal deelnemende en rapporterende Pensioenfondsen, rapportageperiode 3

Van de 166 pensioenfondsen in Nederland op peildatum 30 juni 2022, zijn 77 Pensioenfondsen aangesloten bij het Convenant. Daarmee valt 94% van het Nederlandse pensioenvermogen onder de werking van het Convenant.² Het Convenant is ingegaan op 1 januari 2019 voor een periode van vier jaar. Deze derde voortgangsmeting van de Monitoringcommissie is gebaseerd op de resultaten van 76 Deelnemende Pensioenfondsen en de informatie die Partijen in de monitoringstool hebben ingevuld.³ De vragenlijst in de monitoringstool vraagt aan Deelnemende Pensioenfondsen om de stand van zaken weer te geven op peildatum 30 juni 2022. Dit Monitoringrapport betreft daarmee de voortgang in de periode tussen 1 juli 2021 en 30 juni 2022. Het monitoringsproces is beschreven in de uitgebreide toelichting van dit rapport.

2.2 Observaties Einde Jaar 3

2.2.1 Voortgang Brede Spoor

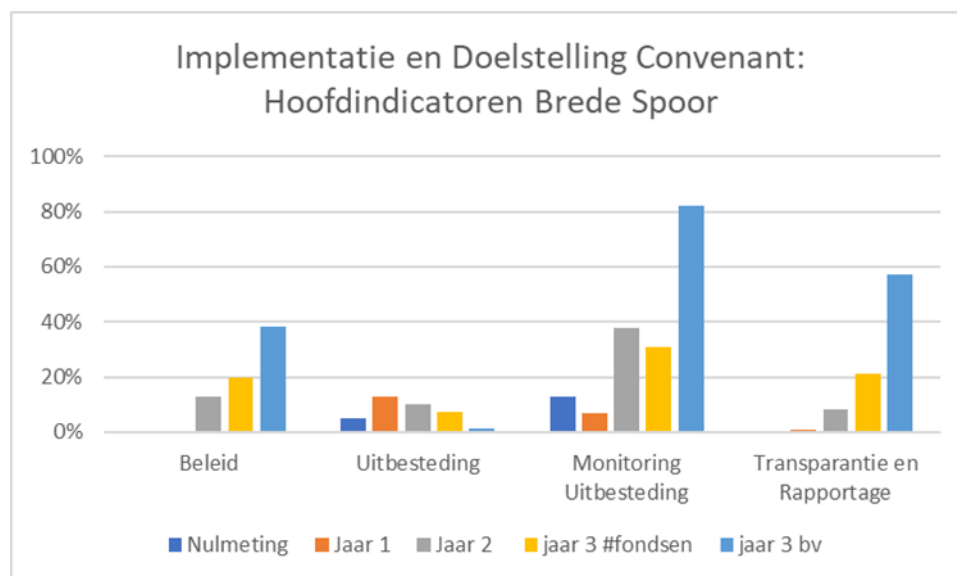
Om de implementatie van het Brede Spoor te meten, zijn in het Convenant prestatie-indicatoren opgenomen. Voor de hoofdindicatoren 'Beleid', 'Uitbesteding', 'Monitoring van uitbesteding' en 'Rapportage en transparantie' is in het Convenant vastgelegd in welk jaar 100% van de Deelnemende Pensioenfondsen alle prestatie-indicatoren hebben

¹ SER (2021), Tweede Voortgangsmeting *Monitoringcommissie IMVB Convenant Pensioenfondsen*, December 2021. Te raadplegen op: <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/Pensioenfondsen/nieuws/voortgangsmeting-2>

² Eén van de 77 Pensioenfondsen is in liquidatie en heeft geen bijdrage geleverd aan de voortgangsmeting.

³ Een van de Deelnemende Pensioenfondsen is in liquidatie en heeft aangegeven geen reactie op de vragenlijst te kunnen geven.

geïmplementeerd (bijvoorbeeld: 100% van de Deelnemende Pensioenfondsen hebben in jaar twee alle sub-indicatoren van de hoofdindicator 'Beleid' geïmplementeerd). Onderstaande grafiek toont de voortgang over de afgelopen drie Convenantjaren.

Grafiek 1: Voortgang van de vier hoofdindicatoren van het Brede Spoor. Jaar 3 toont de voortgang op basis van het percentage Deelnemende Pensioenfondsen (#fondsen) die alle Convenantsafspraken van de betreffende hoofdindicator hebben geïmplementeerd, alsmede op basis van het percentage belegd vermogen (bv) van de Deelnemende Pensioenfondsen.

Op de hoofdindicatoren 'Beleid' en 'Transparantie en rapportage' is de monitoring uitgevoerd over 76 Deelnemende Pensioenfondsen.

De monitoring van de hoofdindicatoren 'Uitbesteding' en 'Monitoring Uitbesteding' is relevant voor Deelnemende Pensioenfondsen die in het betreffende monitoringsjaar nieuwe of hernieuwde contracten hebben afgesloten. Omdat deze aantallen van jaar tot jaar verschillen, zijn de percentages over de jaren heen niet vergelijkbaar.

In de uitgebreide toelichting van dit rapport wordt over de voortgang op alle sub-indicatoren van de vier hoofdindicatoren gerapporteerd.

De Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de voortgang in het Brede Spoor de volgende observaties:

1. Ten opzichte van het vorige rapport hebben Deelnemende Pensioenfondsen op onderdelen voortgang geboekt. Deze voortgang laat zien dat de Deelnemende Pensioenfondsen de implementatie van het Convenant zichtbaar oppakken. De voortgang loopt echter achter op de eigen gestelde doelen, en dat geldt in sterkere mate voor 'Uitbesteding' en 'Monitoring van uitbesteding'. Hoewel een minderheid (20%) van de Deelnemende Pensioenfondsen voldoet aan de afspraak om het beleggingsbeleid geheel in lijn te brengen met de OESO-richtlijnen en de UNGP's, ziet de Monitoringcommissie positieve ontwikkelingen op het niveau van de sub-indicatoren voor 'Beleid' (zie voor onderbouwing paragraaf 5.1.2). Echter, in de concretisering van beleid conform de Convenantsafspraken, zoals het beschrijven van de zes ESG-due diligence

stappen, stagneert de implementatie op circa 40%. Ook de concretisering van beleid op thematische aandachtsgebieden is nog maar door 30% van de Deelnemende Pensioenfondsen gerealiseerd. Daarmee lijkt de constatering gerechtvaardigd dat een significant aantal Deelnemende Pensioenfondsen zo laat in de Convenantsperiode het beleid op orde krijgt dat er geen tijd meer is om daadwerkelijke uitvoering te geven aan de vervolgstappen 'Uitbesteding', 'Monitoring van uitbesteding' en 'Transparantie en rapportage'.

2. Het is opmerkelijk dat drie jaar na inwerkingtreding van het Convenant 14% van de Deelnemende Pensioenfondsen geen commitment in hun beleid hebben opgenomen aan de richtlijnen (UNGP's en OESO-richtlijnen) die ten grondslag liggen aan het Convenant. De Monitoringcommissie is van mening dat de ondertekening van het Convenant door deze Deelnemende Pensioenfondsen niet langer geloofwaardig is en geeft de betreffende Pensioenfondsen in overweging om een duidelijke keuze te maken over deelname en de consequenties van die keuze publiekelijk te communiceren.
3. Qua Herstel en Verhaal is in de Tweede Monitoringrapportage opgemerkt dat de Deelnemende Pensioenfondsen zoekende zijn naar de invulling van hun rol. De Monitoringcommissie verwacht dat met de publicatie van de Handreiking Herstel en Verhaal in augustus 2022⁴, de gewenste duidelijkheid is gecreëerd en deze stap nu in de laatste fase van het Convenant wordt geïmplementeerd.
4. Het aanbrengen van focus in het thematisch beleid en het geven van een toelichting daarop, blijft een aandachtspunt. Net als vorig jaar, blijkt uit de monitoringstool dat veel Deelnemende Pensioenfondsen de verantwoordelijkheid voor het identificeren van thematische aandachtsgebieden verleggen naar Externe Dienstverleners, terwijl het uitgangspunt in het Convenant is dat de Deelnemende Pensioenfondsen zelf verantwoordelijk zijn voor implementatie van het Convenant (artikel 4.1).
5. Langetermijnwaardecreatie is door de meeste Deelnemende Pensioenfondsen verwerkt in het beleid. Daarnaast is het aantal Deelnemende Pensioenfondsen, dat in de uitbestedingsrelatie met Externe Dienstverleners expliciet heeft laten opnemen dat langetermijnwaardecreatie een leidend principe is, toegenomen. Echter, de observaties uit de Tweede Monitoringrapportage zijn in de kern niet veranderd als het gaat om de inhoudelijke invulling van het begrip. Langetermijnwaardecreatie komt niet altijd even expliciet terug in het engagement- en stembeleid.

⁴ SER (2022), *Herstel en Verhaal binnen Verantwoord Beleggen*, Augustus 2022. Te raadplegen op: https://www.imvoconvenanten.nl/nl/pensioenfondsen/nieuws/imvo_pensioenen_kokosnoten

6. Bij de hoofdindicator 'Uitbesteding' is er een stijging in het aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat (een deel van) de contracten met Externe Dienstverleners aanpast. Echter, het merendeel van de aangepaste contracten is nog niet volledig in lijn met het Convenant.
7. Op de hoofdindicator 'Monitoring van uitbesteding' wordt voortgang geboekt, maar daar loopt de realisatie achter op de doelstelling om op 31 december 2022 100% implementatie te hebben bereikt.
8. De achterstand in 'Uitbesteding' en 'Monitoring van uitbesteding' ziet de Monitoringcommissie als een consequentie van de vertraagde aanpassing van het ESG-beleid: nu Deelnemende Pensioenfondsen hun beleid in lijn brengen met het Convenant, zijn steeds meer van hen ook stappen aan het zetten in de daadwerkelijke implementatie. Bij het afsluiten van nieuwe of hernieuwde contracten nemen Deelnemende Pensioenfondsen in circa een derde van de gevallen alle op hun van toepassing zijnde Convenantsverplichtingen van 'Monitoring van uitbesteding' op in rapportageverplichtingen. Rapportageverplichtingen die achterblijven zijn o.a. de ESG risico-identificatiemethodologie en de monitoring over negatieve impact die wordt geïdentificeerd in beleggingscategorieën. Door het achterblijven van deze contractuele verplichtingen, is het risico dat Deelnemende Pensioenfondsen niet over de vereiste informatie beschikken om effectief te kunnen sturen op de implementatie van het Convenant.
9. Hoewel op nagenoeg alle sub-indicatoren voor 'Transparantie en rapportage' in deze monitoringsperiode significante voortgang is geboekt, is een inhaalslag nodig ten opzichte van de doelstelling.
10. Een ruime meerderheid van de Deelnemende Pensioenfondsen (70%) publiceert informatie over ondernemingen en/of beleggingsfondsen waarin wordt belegd. Het valt de Monitoringcommissie op dat in het kader van 'Transparantie en rapportage' veel informatie wordt gepubliceerd, maar dat de duiding daarvan lastig is. Essentiële stuurinformatie, bijvoorbeeld hoe wordt gehandeld op basis van geïdentificeerde ESG-risico's, wordt door een minderheid (41%) gerapporteerd.
11. De informatie uit de monitoringstool lijkt te indiceren dat bij het risicomangement van de Deelnemende Pensioenfondsen het financiële (risico)aspect goed is verankerd. Het aspect risico's voor de rechthebbenden ('rights holders') wordt minder expliciet in de stappen meegenomen (denk aan: risico-identificatie, prioritering, desinvestering, herstel en verhaal). Dit beeld komt ook naar voren bij de Deelnemende Pensioenfondsen, die in dit rapportagejaar hebben aangegeven dat zij één of meerdere contracten hebben vernieuwd. Langetermijnwaardcreatie lijkt ook hier voornamelijk financieel te worden uitgelegd.

2.2.2 Voortgang Diepe Spoor

De Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de voortgang van het Diepe Spoor de volgende observaties:

- **Progressie:** De Monitoringcommissie constateert dat er in het afgelopen jaar weer progressie is geboekt als het gaat om het Diepe Spoor, er is duidelijk veel inspanning geleverd – ook in het laatste jaar van het Convenant.
- **Toegevoegde waarde:** Het Diepe Spoor heeft, wat de Monitoringcommissie betreft, haar toegevoegde waarde bewezen. Deze innovatieve vorm van samenwerking over de afgelopen jaren zorgde telkens voor het meeste positieve energie tussen de verschillende Partijen. Het proces om tot een geschikt onderwerp of thema te komen voor elke Case is een mooi voorbeeld van hoe zowel 'saliency' als 'materiality' aangeduid kan worden.
- **Impact:** Op het eerste gezicht is vooral de 'on the ground impact', zoals door de Partijen zelf geïdentificeerd, niet of nauwelijks te constateren. Dit betekent niet dat er geen impact is of niet waar te nemen zal zijn. De stappen die tot nu gezet zijn, kunnen op den duur wel 'on the ground' impact creëren en de samenwerkende Partijen zouden bij kunnen dragen om deze impact te versnellen door het bedrijf actief te blijven volgen en stimuleren.
- **Wisselende progressie:** De (voorlopige) rapportages laten zien dat er niet altijd evenveel progressie geboekt werd. Toch zijn er waardevolle lessen vastgelegd en observaties geconstateerd die eventuele vervolg engagementtrajecten zouden kunnen helpen.

2.3 Overige Convenantsverplichtingen

De Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de overige Convenantverplichtingen de volgende observaties:

1. De belangrijkste observatie is dat dit jaar 63 Deelnemende Pensioenfondsen aan hebben gegeven gebruik te hebben gemaakt van het Instrumentarium. Dit zijn er drie meer ten opzichte van vorig jaar.
2. Wat ook opvalt, is dat duidelijk meer Deelnemende Pensioenfondsen een mening hebben geformuleerd over het Instrumentarium (bijna 22% meer – het gaat om 37 Pensioenfondsen). Tegelijkertijd valt op dat het percentage Deelnemende Pensioenfondsen dat het Instrumentarium positief beoordeelt (minimaal 4 op de schaal van 5) ongeveer gelijk is gebleven.
3. Uit de rapportage komt een beeld naar voren dat alle Partijen zich goed hebben ingezet in de verschillende werkgebieden en werkgroepen. Verplichtingen werden over het algemeen nagekomen en de verschillende rollen zoals beschreven in het Convenant werden vervuld.
4. Over het algemeen zijn alle geledingen positief over de samenwerking onderling. Vooral als het ging over de 'inhoud', over het Diepe Spoor en de

verschillende Cases waren alle Partijen positief. Daarnaast hebben verschillende Partijen opvolging gegeven aan de aanbeveling om te investeren in onderlinge relaties. Enkele gevallen van onderlinge spanning waren gerelateerd aan het ervaren van een gebrek aan aandacht, samenwerking en/of verschillende verwachtingen tussen geledingen.

5. De Monitoringcommissie heeft niet kunnen vaststellen dat alle ngo's de inspanningsverplichting van het Convenant om hun eigen vermogen conform de OESO-richtlijnen en UNGP's te beleggen naleven. De (publieke) informatie hierover is daartoe onvoldoende beschikbaar.

2.4 Aanbevelingen derde voortgangsmeting

- **Zet de versnelling voort.** Er is duidelijke voortgang zichtbaar, maar nog steeds is versnelling nodig om in de laatste fase de opgelopen achterstand in te halen om in de buurt van de doelstelling te komen. Dit betreft vooral de verankering van de zes ESG-due diligence stappen in beleid, contracten met Externe Dienstverleners, inclusief de monitoring van de ESG-due diligence stappen door externe dienstverleners.
- **Zoek meer de samenwerking.** De Monitoringcommissie constateert dat geregeld blijkt dat Externe Dienstverleners niet (of niet onmiddellijk) het aangepaste ESG-beleid van de Deelnemende Pensioenfondsen willen uitvoeren. Deze situatie kan het uiteindelijke succes van het Convenant ondermijnen. De Monitoringcommissie beveelt aan om op dit punt meer samenwerking te zoeken, de gesprekken met Externe Dienstverleners te intensiveren en daarbij het einde van het Convenant niet te zien als een belemmering. Onderwerpen ter bespreking met Externe Dienstverleners betreffen: de implementatie van alle ESG-due diligence stappen, de monitoring van de resultaten daarvan en het opleveren van zodanige rapportage informatie dat bestuurders van Deelnemende Pensioenfondsen daadwerkelijk kunnen sturen op ESG-resultaten en langetermijnwaardecreatie.
- **Benut de ontwikkelde kennis voor verlichting.** De Monitoringcommissie heeft geconstateerd, dat haar aanbevelingen op het punt van verlichten van de uitvoering, navolging heeft gekregen. Zo is het Instrumentarium aangescherpt, heeft de Pensioenfederatie een servicedocument over SFDR beschikbaar gesteld, zijn er webinars georganiseerd en is handelingsperspectief gegeven voor het implementeren van herstel en verhaal via een Handreiking. De ontwikkelde kennisdocumenten en expertise kan een groter aantal Deelnemende Pensioenfondsen bereiken door het continueren van intervisie bijeenkomsten. Daarbij vraagt de Monitoringcommissie aandacht voor de onderwerpen 'selectie van thematische aandachtsgebieden op basis van ESG-risico's' en invulling van langetermijnwaardecreatie en sturen op ESG-

informatie. Intervisiesessies kunnen Deelnemende Pensioenfondsen verlichten bij het verhelderen van dilemma's en het maken van keuzen.

- **Gebruik de Handreiking.** Het doel van het Brede Spoor is om met een aanpak die toepasbaar is voor alle Nederlandse pensioenfondsen een versnelling te bereiken in de implementatie van de OESO-richtlijnen en UNGP's door de gehele sector. De ontwikkelde Handreiking Herstel en Verhaal is een belangrijke stap naar concrete implementatie.
- **Kijk voorbij de Convenantsperiode.** Het instellen van de Werkgroep Toekomst ziet de Monitoringcommissie als een belangrijke stap om de opbrengsten van het Convenant te identificeren en te continueren. De opgebouwde samenwerking tussen de Partijen en Deelnemende Pensioenfondsen en de opgebouwde kennis verdienen naar de mening van de Monitoringcommissie een passend en concreet vervolg. Het Diepe Spoor heeft haar toegevoegde waarde aangetoond en verdient daarom ook de kans om een vervolg te krijgen. Daarbij zal een deel van de stappen geborgd worden door (toekomstige) wetgeving, terwijl voor andere stappen een goed inzicht nodig is in de (maatschappelijke) langetermijnwaardecreatie en het belang daarvan voor Deelnemende Pensioenfondsen. De Monitoringcommissie beveelt de Werkgroep Toekomst aan om haar bevindingen duidelijk te rapporteren aan de Stuurgroep ten behoeve van de eindevaluatie van het Convenant.
- **Actieve rol van Pensioenbestuurders.** Om doelgericht te sturen en verdere invulling te geven aan het IMVB-Convenant, is actieve betrokkenheid van Pensioenbestuurders essentieel. Het betreft bestuurlijke keuzes, zoals hoe invulling te geven aan (maatschappelijke) langetermijnwaardecreatie, de vaststelling van thematische aandachtsgebieden op basis van risicoanalyse en deelnemersvoorkeuren, alsmede effectieve sturing op de ESG-integratie in de gehele beleggingsketen. Daarbij is het van belang om voor ogen te houden dat het Convenant primair is gericht op de risico's voor de rechthebbenden (passend bij de fiduciaire plicht), en niet op de financiële implicaties voor het pensioenfonds. Bij deze sturing kunnen Pensioenbestuurders voortbouwen op het fundament dat de afgelopen Convenantjaren is gelegd met o.a. kennisdocumenten, *best practices* en samenwerkingsverbanden.

De Monitoringcommissie

- C. M. (Kees) Gootjes, M.Sc.
- Drs. Ing (Udeke) Huiskamp MBA
- Drs. V.G.P. (Vincent) van Assem

UITGEBREIDE TOELICHTING

3. Kader

Dit hoofdstuk beschrijft het doel van het Convenant en de rol die de Monitoringcommissie en dit rapport hierin hebben.

De Partijen hebben het doel van het Convenant als volgt omschreven:

- De Partijen hebben met dit Convenant het doel om negatieve gevolgen van beleggingen door Deelnemende Pensioenfondsen op samenleving en milieu te voorkomen, te beperken en/of te (laten) herstellen waarbij op voorhand geen risico wordt uitgesloten (artikel 1.3).
- Met het IMVB-Convenant voor de Pensioenfondsen wordt invulling gegeven aan de verwachtingen die voor de Deelnemende Pensioenfondsen voortvloeien uit de OESO-richtlijnen en de UNGP's, waarbij het OESO-richtsnoer 'Responsible Business Conduct for Institutional Investors' een leidraad is voor de implementatie (artikel 1.4).
- Aangezien het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers voor Deelnemende Pensioenfondsen nieuw is en er wereldwijd weinig voorbeelden zijn van de uitwerking en implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's door institutionele beleggers, is een belangrijke insteek van het Convenant om te leren en te innoveren (artikel 1.5).
- De implementatie van dit Convenant moet bijdragen en mag geen afbreuk doen aan het vervullen van de fiduciaire plicht van Deelnemende Pensioenfondsen (artikel 1.6).

De Partijen willen met het Convenant de volgende doelen bereiken (artikel 1.9):

- Deelnemende Pensioenfondsen ondersteunen in het oplossen van ESG-vraagstukken die in de beleggingspraktijk van Pensioenfondsen voorkomen en die zij niet alleen kunnen oplossen.
- Deelnemende Pensioenfondsen streven door middel van leren en innoveren naar optimaliseren van hun beleggingsprocessen om de impact op de ondernemingen waarin wordt belegd te vergroten;
- Op de (middel)lange termijn verbetering realiseren voor individuen en groepen die (mogelijk) de negatieve effecten ondervinden die gerelateerd zijn aan de activiteiten van ondernemingen waarin Deelnemende Pensioenfondsen direct of indirect beleggen;
- Op de korte termijn (de Convenanttermijn) procesafspraken maken en implementeren over beleid en activiteiten van Deelnemende Pensioenfondsen.

Positionering huidige meting:

- De Monitoringcommissie monitort de afspraken in het Convenant. De Geledingen zullen ten behoeve van de monitoring deze afspraken voor zover nodig verder vertalen in zinvolle, meetbare en duidelijke criteria (artikel 20.2).

- Om de voortgang van het Convenant, in het geheel en op zowel het Brede als Diepe Spoor te kunnen monitoren, ontwikkelen de Geledingen in aanvulling op de doelen en afspraken in dit Convenant Key Performance Indicators (Hierna: KPI's). Op basis van de Nulmeting worden in de KPI's de doelpercentages vastgelegd voor het beleid (jaar 1), de uitbesteding (jaar 1 en 2), de monitoring (jaar 1 en 2) en de transparantie (jaar 1, 2 en 3), volgens de formules in Bijlage 2 van het Convenant. De KPI's kunnen worden aangepast als de Stuurgroep daartoe besluit.
- Deze rapportage van de Monitoringcommissie betreft de meting voor jaar 3. Het doel van meting is inzicht verschaffen in de mate waarin de Deelnemende Pensioenfondsen op de peildatum (30 juni 2022) voldoen aan de afspraken die zijn opgenomen in het Brede Spoor. Deze rapportage is gebaseerd op de informatie die door de Deelnemende Pensioenfondsen is gerapporteerd.

Werkwijze Monitoringcommissie:

- Monitort jaarlijks de voortgang die de Partijen boeken met de uitvoering van de afgesproken activiteiten, uitgaande van de principes van redelijkheid en billijkheid.
- Houdt toezicht op de kwaliteit en de kwantiteit van de input van de Partijen op basis van de door de Werkgroep Monitoring ontwikkelde en toegepaste toetsingscriteria.
- Als het nodig is, kan zij de Partijen vragen om de verstrekte informatie toe te lichten en/of ontbrekende informatie toe te zenden, voor zover dit niet reeds gevalideerde externe informatie betreft.
- De Monitoringcommissie zal over haar bevindingen vertrouwelijk, in een jaarlijks monitoringrapport, via het SER Secretariaat, verslag uitbrengen aan de Stuurgroep.
- De Stuurgroep gebruikt het Monitoringrapport om Geledingen te informeren over de implementatie van het Convenant en zo nodig aanbevelingen te doen voor verbetering.
- Bij de aanbidding van het voortgangsrapport over Jaar 1 hebben de Stuurgroep en Monitoringcommissie op verzoek van de Monitoringcommissie aanvullende afspraken gemaakt over de werkwijze van de commissie.
- De door de Convenantpartijen zelf gestelde doelen voor de hoofdindicatoren worden gemonitord. Over de eerder geformuleerde tussendoelstellingen wordt niet langer gerapporteerd. De Monitoringcommissie heeft aan de Stuurgroep verheldering gevraagd over wanneer een rapportagejaar loopt. Om aan te sluiten bij de bestuurspraktijk konden fondsen informatie aanleveren over de periode tot en met 30 juni 2022. Na overleg met de Stuurgroep heeft de Monitoringcommissie voor het opstellen van deze voortgangsrapportage geen

interviews afgenomen. De Monitoringcommissie zal voor de eindevaluatie van het Convenant interviews houden met belanghebbenden van het Convenant.

4. Proces Respons

Om de uitvoering van het Brede Spoor van het Convenant te monitoren, vullen de Deelnemende Pensioenfondsen en Partijen jaarlijks een monitoringstool in. De Deelnemende Pensioenfondsen wordt gevraagd om aan de hand van circa 50 KPI's ('sub-indicatoren') over hun voortgang te rapporteren. Waar relevant, wordt gevraagd om bewijslast aan de Monitoringstool toe te voegen. De Monitoringcommissie beoordeelt de antwoorden op de KPI's, met ondersteuning van het SER-secretariaat. Indien uit deze beoordeling blijkt dat de beantwoording onjuist of onvolledig is, wordt de score op de KPI aangepast. In een hoor- en wederhoor proces hebben Deelnemende Pensioenfondsen de gelegenheid om hierop te reageren en/of aanvullende informatie te verschaffen, waarna de KPI-beoordeling opnieuw vastgesteld wordt.

Van de 77 Deelnemende Pensioenfondsen die het Convenant hebben ondertekend, hebben 76 Deelnemende Pensioenfondsen de tool volledig ingevuld. De aanvankelijke periode voor het invullen van de tool was van 10 mei 2022 tot en met 30 juni 2022. Nagenoeg alle Deelnemende Pensioenfondsen hebben de tool in deze periode ingevuld. 5 Deelnemende Pensioenfondsen hebben de tool met enige vertraging ingevuld. De hoor- en wederhoor periode is op 27 september 2022 aangevangen. De hoor- en wederhoorterminj zou aanvankelijk op 11 oktober 2022 sluiten. Op 14 oktober 2022 is de vragenlijst definitief gesloten. De Monitoringcommissie constateert dat 16 Deelnemende Pensioenfondsen de hoor- en wederhoorvragen niet hebben beantwoord. Voor de overige Deelnemende Partijen zijn in de monitoringstool eveneens KPI's opgenomen om de uitvoering van hun activiteiten te monitoren. Deze overige Partijen hebben allen de tool ingevuld. De Monitoringcommissie tracht de meting zo feitelijk en objectief mogelijk uit te voeren, zodat een zo zuiver mogelijk beeld ontstaat van de uitvoering van de afgesproken activiteiten. Het hoor- en wederhoorproces is eveneens zo feitelijk als mogelijk gevoerd, zodat niet – onbedoeld – de indruk ontstaat van een beoordeling.

5. Kader en Observaties Meting Jaar 3

In dit hoofdstuk beschrijft de Monitoringcommissie haar observaties en aanbevelingen. Het Brede Spoor van het Convenant bestaat uit de volgende onderdelen:

- Beleid
- Uitbesteding
- Monitoring van uitbesteding
- Rapportage en transparantie
- Overige Verplichtingen

Voor elk onderdeel wordt – verkort – het kader uit het Convenant beschreven, welke observaties de Monitoringcommissie heeft op basis van de derde voortgangsmeting en welke aanbevelingen hier eventueel uit voortvloeien.

5.1 Kader en Observaties Beleid

5.1.1 Kader Beleid

De volgende – verkorte – onderdelen zijn relevant voor de monitoring van 'Beleid':

Convenant Artikel 3.1 – Voor Deelnemende Pensioenfondsen geldt dat zij zo snel mogelijk doch uiterlijk binnen twee jaar na inwerkingtreding van het Convenant, het ESG-beleid in lijn brengen met de OESO-richtlijnen en UNGP's. Dit beleid bevat ten minste:

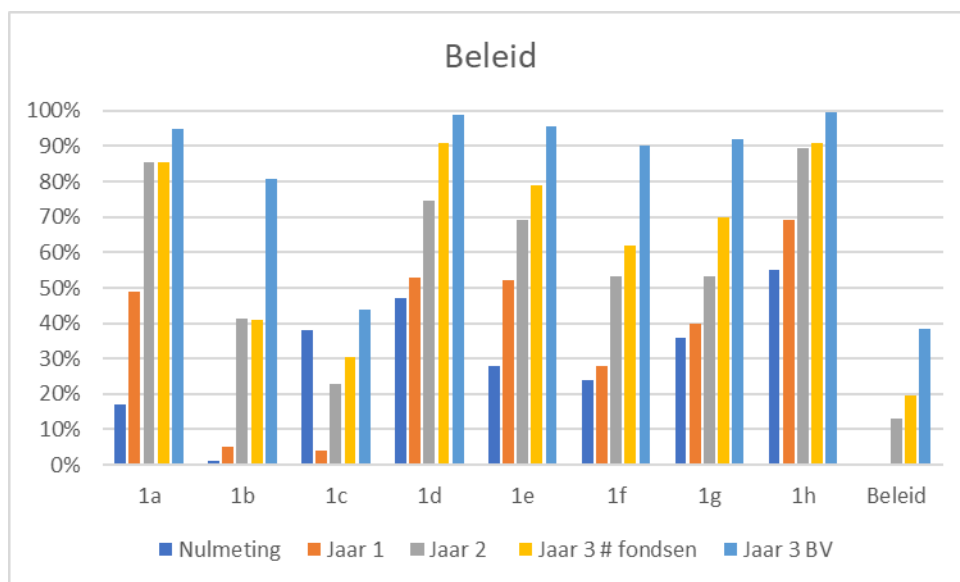
1. Een commitment aan de OESO-richtlijnen en UNGP's;
2. Een beschrijving hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners;
3. Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden, inclusief gebruik van standaarden, die de Deelnemende Pensioenfondsen op basis van informatie komende uit een ESG-due diligence procedure als risicovol beoordelen, alsmede op thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds;
4. Informatie over de activiteiten waar het individuele Deelnemende Pensioenfonds niet in zal beleggen;
5. De stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen en de Engagement aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen en corporate credits, direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen;
6. Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.

Convenant Artikel 3.2 – De Partijen ontwikkelen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant gezamenlijk een instrumentarium [...]. Onderdeel hiervan is een advies voor beleidsteksten met de OESO-richtlijnen en UNGP's als uitgangspunt die voldoen aan de criteria zoals beschreven in artikel 3.1.

Convenant Artikel 3.4 – Waar mogelijk en zinvol betrekken Deelnemende Pensioenfondsen derden die Deelnemende Pensioenfondsen als stakeholders zien bij het ontwikkelen van ESG-beleid. Deelnemende Pensioenfondsen zorgen voor draagvlak onder deelnemers voor de keuzes over verantwoord beleggen.

5.1.2 Observaties Beleid

De implementatie van 'Beleid' wordt gemonitord aan de hand van acht sub-indicatoren.

Grafiek 2: Voortgang sub-indicatoren Beleid, op basis van aantal Deelnemende Pensioenfondsen (#) en op basis Belegd Vermogen (BV)

Verplichting	Convenants verplichtingen	Deadline	Nulmeting (%) *	Naleving 31 december 2019 (%) *	Naleving 30 juni 2021 (%)*	Naleving 30 juni 2022 (%)*	Naleving 30 juni 2022 (% BV) **
<i>Een tekst conform de OESO-richtlijnen en UNGP's.</i>	3.1.a.	31 december 2021	17%	49%	85%	86%	95%
<i>Een beschrijving van ESG-due diligence stappen</i>	3.1.b.	31 december 2021	1%	5%	41%	41%	81%
<i>Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden</i>	3.1.c	31 december 2021	38%	4%	23%	30%	44%
<i>Informatie over de activiteiten waar het individuele pensioenfonds niet in zal beleggen.</i>	3.1.d.	31 december 2021	47%	52%	75%	91%	99%
<i>De Engagement aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen</i>	3.1.e.	31 december 2021	28%	52%	69%	79%	96%
<i>De Engagement aanpak voor corporate credits</i>	3.1.f.	31 december 2021	24%	28%	53%	62%	90%
<i>Stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen</i>	3.1.g.	31 december 2021	36%	40%	53%	70%	92%
<i>Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.</i>	3.1.h.	31 december 2021	55%	69%	89%	91%	100%
<i>Alle Convenantsverplichtingen t.a.v. ESG-beleid</i>	3.1	31 december 2021	0%	0%	13%	20%	38%

* % op basis van aantal Deelnemende Pensioenfondsen in een jaar

** % op basis van totaal belegd vermogen dat onder het Convenant valt

Tabel 1: Voortgang ESG-beleid

- De doelstelling voor 'Beleid' was dat aan het eind van jaar 2 (2021) 100% van de Deelnemende Pensioenfondsen voldoen aan alle sub-indicatoren. De Monitoringcommissie constateert dat op diverse beleidspunten verdere vooruitgang is geboekt, maar dat de overkoepelende doelstelling ook na jaar 3 nog niet in zicht is: 20% van de Deelnemende Pensioenfondsen (13% in 2021) heeft alle sub-indicatoren geïmplementeerd. Als wordt gekeken naar het belegd vermogen, ligt het percentage op bijna 40%.
- Positief is dat 86% van de Deelnemende Pensioenfondsen in haar beleid het commitment aan de OESO-richtlijnen en UNGP's heeft vastgelegd.
- Bij een nadere analyse van de sub-indicatoren valt het de Monitoringcommissie op dat zes Deelnemende Pensioenfondsen de OESO-richtlijnen en UNGP's nog steeds niet (expliciet) hebben onderschreven. Eén daarvan heeft zelfs aangegeven de richtlijnen niet te onderschrijven. Vier andere Deelnemende Pensioenfondsen hebben in een zo beperkte mate invulling gegeven aan het Convenant, dat de Monitoringcommissie zich afvraagt waarom deze Pensioenfondsen het Convenant hebben ondertekend.

- Op diverse punten is goede vooruitgang geboekt. De begripsverwarring over begrippen zoals langetermijnwaardecreatie lijkt in belangrijke mate te zijn verdwenen.
- Echter, in de concretisering van beleid conform de Convenantsafspraken, zoals het beschrijven van de zes ESG-due diligence stappen stagneert de implementatie op circa 40%. Voor een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden is dit 30%.
- Ongeveer de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen heeft een beschrijving opgenomen van de zes ESG-due diligence stappen. Geregeld lijkt het knelpunt te liggen bij het goed integreren van het ESG-due diligence proces in bestaande managementprocessen, waardoor aansturing van het proces mogelijk lastig wordt. Daarbij komt bij de Monitoringcommissie de vraag op of de Deelnemende Pensioenfondsen in voldoende mate onderkennen dat zij eindverantwoordelijk zijn voor het beleid en de (gedelegeerde) uitvoering daarvan.
- Ook de toelichting op de selectie van de thematische aandachtsgebieden op basis van ESG-risicoanalyses krijgt nog weinig aandacht: minder dan een derde van de Deelnemende Pensioenfondsen refereert in hun beleid aan dit onderdeel van het Convenant. De geconstateerde vooruitgang is daarnaast klein en lijkt meer voort te komen uit deelnemersvoorkeuren (wat overigens ook een onderdeel van de Convenantsafspraken is) of keuzes van bestuurlijke of financiële aard. De intentie van het Convenant is dat de thematische aandachtsgebieden worden bepaald aan de hand van de gevolgen voor de rechthebbenden. Dit element komt weinig naar voren.
- Nagenoeg alle Deelnemende Pensioenfondsen geven nu openheid over de activiteiten waarin zij niet willen beleggen. De samenstelling van de uitgesloten activiteiten blijft nagenoeg onveranderd, al neemt het aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat niet meer belegt in één of meerdere vormen van fossiele brandstoffen toe.
- Inmiddels heeft meer dan drie kwart van de Deelnemende Pensioenfondsen een engagementbeleid geformuleerd. De Monitoringcommissie stelt echter vast dat er nog stappen gemaakt moeten worden als het gaat om het integreren van maatschappelijke langetermijnwaardecreatie in engagementbeleid en – uitbesteding. Ook het aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat engagement voert op basis van posities in *corporate credits* groeit. Deze vorm van engagement is nog steeds minder vertrouwd dan engagement op basis van aandelenposities.
- Langetermijnwaardecreatie is veelal wel opgenomen in het beleid, maar wordt vaak nog uitgelegd als financiële waardecreatie en niet, zoals bedoeld in het Convenant, als financiële én maatschappelijke waardecreatie.

- Een constatering uit de voorafgaande monitoringrapporten blijft staan: er wordt door de Deelnemende Pensioenfondsen heel beperkt inzicht geven in de vervolgstappen in het ESG-beleid.

5.2 Kader en Observaties Uitbesteding

5.2.1 Kader Uitbesteding

Meerdere onderdelen van het Convenant hebben betrekking op uitbesteding. Zo verwacht artikel 3.1b dat Deelnemende Pensioenfondsen beschrijven: "hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners;"

Convenant Artikel 4.1 licht dat toe, door aan te geven dat Deelnemende Pensioenfondsen "zelf verantwoordelijk [blijven] voor de implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's in de beleggingscategorieën. Om ervoor te zorgen dat de OESO-richtlijnen en de UNGP's worden geïmplementeerd in de beleggingscategorieën van Deelnemende Pensioenfondsen, worden deze richtlijnen verankerd in contracten met Externe Dienstverleners. Het OESO- richtsnoer voor institutionele beleggers is een leidraad voor de implementatie hiervan."

Dit wordt uitgewerkt in artikel 4.1 en 4.2. Inhoudelijk zijn de volgende – verkorte – onderdelen relevant voor uitbesteding:

Convenant Artikel 4.1: "In nieuwe contracten met Externe Dienstverleners zullen Deelnemende Pensioenfondsen ten minste opnemen dat de Externe Dienstverlener in de Beleggingscategorieën van het Deelnemende Pensioenfonds conform de OESO-richtlijnen en UNGP's:

- ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaardcreatie als een leidend principe hanteert;
- (Potentiële) negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert, en daarbij relevante stakeholders betreft;
- Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd;
- Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te

stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden;

- Indien artikel 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken;
- Indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan heeft meegewogen;
- Verantwoording aflegt door resultaten te monitoren en te rapporteren aan het Deelnemende Pensioenfonds, met inachtneming van de rapportage- vereisten zoals beschreven in paragraaf 5 van dit Convenant.

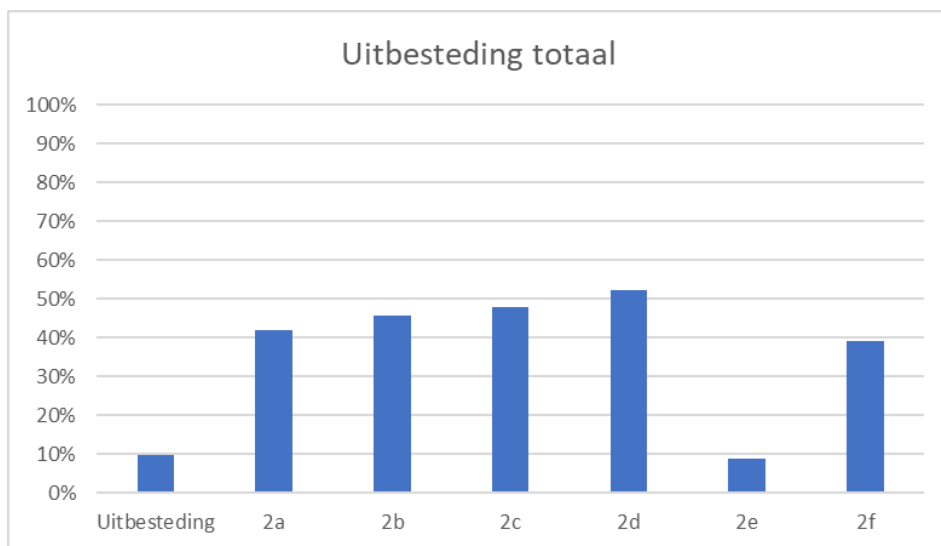
Convenant artikel 4.2: De Partijen ontwikkelen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant gezamenlijk een instrumentarium met daarin een advies voor teksten die Deelnemende Pensioenfonds kunnen overnemen in contracten met Externe Dienstverleners, waarin van deze Externe Dienstverleners gevraagd wordt due diligence uit te voeren conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's die voldoen aan de criteria zoals beschreven in artikel 4.1. [...] Ten aanzien van bestaande contracten die niet binnen de looptijd van het Convenant worden vernieuwd, zullen Deelnemende Pensioenfonds zich inspannen om deze in lijn te brengen met de afspraken in artikel 4.1 en 5.1."

5.2.2 Observaties Uitbesteding

Om een beeld te krijgen van de resultaten van de integratie van Convenantsafspraken bij het aanpassen van uitbestede werkzaamheden is dit jaar voor het eerst het aantal Deelnemende Pensioenfonds in kaart gebracht, dat gedurende één of meer jaren heeft voldaan aan de van toepassing zijnde bepalingen ten aanzien van 'Uitbesteding' en 'Monitoring van uitbesteding'. In de onderstaande figuur is de cumulatieve ontwikkeling weergegeven van het percentage van de Deelnemende Pensioenfonds die, in de afgelopen jaren, contracten met Externe Dienstverleners hebben aangepast en meer in lijn hebben gebracht met de vereisten van het Convenant. De Monitoringcommissie heeft een voorkeur voor deze presentatie in vergelijking met die van de voorafgaande jaren om twee redenen:

1. Er is voor 'Uitbesteding' en 'Monitoring van uitbesteding' dit jaar gebruik gemaakt van een andere vorm van bewijsvoering, waardoor de jaar-op-jaar vergelijking niet goed mogelijk is;
2. Ieder jaar past een andere groep van Deelnemende Pensioenfonds contracten aan. Dat betekent dat per Convenantsjaar het aantal Deelnemende Pensioenfonds met aangepaste contracten en het totale aantal aangepaste contracten varieert.

- 62 Deelnemende Pensioenfondsen hebben vanaf de inwerkingtreding van het Convenant tot 30 juni 2022 nieuwe of hernieuwde contracten afgesloten gedurende de looptijd van het Convenant. Waar gesproken wordt over 100% in het kader van de verplichtingen van 'Uitbesteding', betreft dit 62 Deelnemende Pensioenfondsen.
- Vervolgens is de populatie per sub-indicator in kaart gebracht, aan de hand van eerdere omschreven sub-indicatoren. Hierna is beoordeeld of de Deelnemende Pensioenfondsen die voor de sub-indicatoren waarvoor zij een nieuw of hernieuwd contract hebben afgesloten, voldoen aan de van toepassing zijnde bepalingen.

Grafiek 3: Voortgang Uitbesteding over 3 jaar. Deze grafiek weergeeft de cumulatieve ontwikkeling van het percentage van de Deelnemende Pensioenfondsen dat in de afgelopen jaren hun contracten met Externe Dienstverleners heeft aangepast en meer in lijn gebracht met de vereisten van het Convenant. N= 62 Pensioenfondsen met nieuwe of hernieuwde contracten.

Verplichting	Convenants - verplichtingen	Deadline	Nulmeting (%)	Naleving 31 december 2019 (%) *	Naleving 30 juni 2021 (%) *	Naleving 30 juni 2022 (%) *	Naleving 30 juni 2022 (% BV) **
<i>ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaarde creatie als een leidend principe hanteert</i>	4.1.a.	31 december 2022	3%	30%	26%	46%	86%
<i>(Potentiële) negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert, en daarbij relevante stakeholders betreft;</i>	4.1.b.	31 december 2022	3%	37%	35%	56%	87%
<i>Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd;</i>	4.1.c.	31 december 2022	3%	12%	60%	68%	87%
<i>Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden conform artikel 8.2</i>	4.1.d.	31 december 2022	11%	41%	48%	53%	89%
<i>Indien artikel 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken</i>	4.1.e.	31 december 2022	1 fonds	1 fonds	1 fonds	13%	4%
<i>Indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan heeft meegewogen</i>	4.1.f.	31 december 2022	1%	25%	26%	38%	91%
<i>Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren t.a.v. Uitbesteding geïmplementeerd.</i>		31 december 2022	1%	13%	10%	8%	1%

* % op basis van aantal Deelnemende Pensioenfondsen in een jaar en die nieuwe of hernieuwde contracten hebben afgesloten in een Convenantsjaar. Omdat deze aantallen van jaar tot jaar verschillen, zijn de percentages over de jaren heen niet zonder meer vergelijkbaar.

** % op basis van totaal belegd vermogen dat onder het Convenant valt

Tabel 2: Voortgang Uitbesteding

- De eerste observatie van de Monitoringcommissie is dat het merendeel van de Deelnemende Pensioenfondsen is begonnen met het aanpassen van contracten met Externe Dienstverleners. Echter, de contractuele aanpassingen zijn (nog) niet volledig in overeenstemming met alle Convenantsverplichtingen. Aangezien meerdere Deelnemende Pensioenfondsen meerdere contracten hebben afgesloten die niet in dezelfde mate overeenkomen met de Convenantsverplichtingen, is de algehele naleving van 'Uitbesteding' en 'Monitoring van uitbesteding' nog laag.
- Als de individuele sub-indicatoren onderling worden vergeleken, blijkt dat nog maar een heel klein percentage van de Deelnemende Pensioenfondsen invulling heeft gegeven aan het inrichten van processen voor Herstel en Verhaal, die betrekking hebben op de situaties waarin een Deelnemend Pensioenfonds bijdraagt aan (contribute to) negatieve gevolgen. Dit is deels te verklaren uit het feit dat het aantal Deelnemende Pensioenfondsen, dat posities heeft waarmee zij mogelijk bijdragen aan negatieve gevolgen (zoals investeringen in private equity en (infrastructurele) projecten) ook klein is. Het Convenant is hier echter duidelijk over, als een Deelnemende Pensioenfonds een grotere invloed heeft, dan is het inrichten van een proces voor Herstel en Verhaal noodzakelijk. De Monitoringcommissie vindt het opvallend, dat dit wezenlijke onderdeel van het Convenant nog relatief weinig aandacht krijgt.
- Opvallend is verder dat minder van de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen van de Externe Dienstverleners verlangt dat zij ESG implementeren in hun beleid en daarbij langetermijnwaardecreatie als leidend principe hanteren.
- Een vergelijkbare constatering geldt voor het identificeren en prioriteren van (potentiële) negatieve gevolgen van activiteiten, waarin een Deelnemend Pensioenfonds belegt.
- Ook het aanwenden, en waar mogelijk vergroten, van invloed door de Externe Dienstverlener om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd, is door minder dan de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen opgenomen in nieuwe of hernieuwde contracten.
- Opmerkelijk is dat dan een licht hoger percentage van de Deelnemende Pensioenfondsen wel in de contracten met Externe Dienstverleners hebben laten opnemen, dat zij tijdgebonden vragen stellen aan bedrijven waarin wordt belegd, om negatieve gevolgen van activiteiten te voorkomen of te verzachten, of om herstel en verhaal te bieden.
- Ook de (tijdelijke) gedeeltelijke of volledige verwijdering van bedrijven die zijn geprioriteerd vanwege de ernst van hun (mogelijk) negatieve invloed op benadeelden, is maar door minder dan de helft van de Deelnemende

Pensioenfondsen meegenomen in de nieuwe vaststelling van contracten.

5.3 Kader en Observaties Monitoring van uitbesteding

5.3.1 Kader Monitoring van uitbesteding

Externe Dienstverleners voor fiduciair beheer van vermogen van o.a. Pensioenfondsen geven reeds vele jaren uitvoering aan ESG-beleid en voorzien in monitoringrapportages over de uitvoering. Echter, deze monitoring en rapportage is nog niet (systematisch) gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UNGP's en de daaruit volgende due diligence-aanpak. In het Convenant is vastgelegd dat Deelnemende Pensioenfondsen zo snel mogelijk, doch uiterlijk binnen drie jaar na inwerkingtreding van het Convenant de rapportagevereisten conform de OESO-richtlijnen en UNGP's in de contracten met Externe Dienstverleners opnemen. Het doel van deze rapportagevereisten aan externe dienstverlening is de monitoring van onder andere:

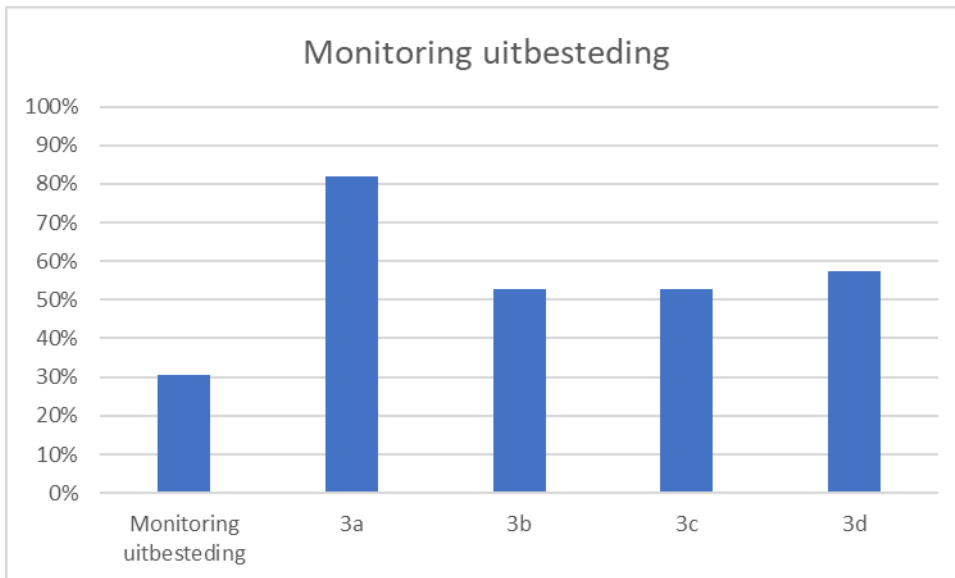
- De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid.
- De risico-identificatiemethodologie en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de beleggingscategorieën.
- Informatie over hoe negatieve impact in de beleggingscategorieën wordt voorkomen en/of wordt gemitigeerd en/of hoe gestimuleerd wordt om herstel en/of verhaal te bieden.
- De ernst van de negatieve impact.

Deelnemende Pensioenfondsen zijn ondersteund bij het realiseren van de doelstelling om 100% van de sub-indicatoren aan het eind van het derde Convenantsjaar (31 december 2022) te implementeren door de tijdige publicatie van een gezamenlijk Instrumentarium. In de monitoringstool is de opname van de hierboven genoemde rapportagevereisten gericht op nieuwe contracten met externe dienstverleners. Het was dit jaar voor het eerst verplicht om bewijslast toe te voegen om de mate van implementatie van de opname van de punten a t/m d in de nieuwe contracten te kunnen monitoren.

5.3.2 Observaties Monitoring van uitbesteding

- Dit jaar is voor het eerst in kaart gebracht hoeveel procent van de Deelnemende Pensioenfondsen die gedurende één of meer jaren nieuwe of hernieuwde contracten hebben afgesloten en derhalve hebben moeten voldoen aan verplichtingen ten aanzien 'Monitoring van uitbesteding' voldoen aan dit hoofdstuk. Zie hiervoor ook de redenen zoals aangegeven in het hoofdstuk 'Observaties Uitbesteding'. Over de looptijd van het Convenant hebben 69 Deelnemende Pensioenfondsen aangegeven dat ze voldoen aan een of meer Convenantsverplichtingen voor 'Monitoring van uitbesteding'.

- In de onderstaande figuur is de cumulatieve ontwikkeling weergegeven van het percentage van de Deelnemende Pensioenfondsen dat in de afgelopen jaren hun contracten met Externe Dienstverleners heeft aangepast en meer in lijn heeft gebracht met de vereisten van het Convenant.

Grafiek 4: Monitoring uitbesteding over 3 jaar. Deze grafiek weergeeft de cumulatieve ontwikkeling van het percentage van de Deelnemende Pensioenfondsen dat in de afgelopen jaren heeft aangegeven dat ze voldoen aan een of meer Convenantsverplichtingen voor Monitoring van uitbesteding. Dit zijn in totaal 69 fondsen. N= 69 Pensioenfondsen. In dit monitoringjaar met peildatum 30 juni 2022 hebben 40 fondsen aangegeven een nieuw of hernieuwd contract te hebben afgesloten.

Verplichting	Convenantsverplichtingen	Deadline	Nulmeting (%) *	Naleving 31 december 2019 (%) *	Naleving 30 juni 2021 (%) *	Naleving 30 juni 2022 (%) *	Naleving 30 juni 2022 (% BV) **
<i>Sub-indicatoren, rapportagevereisten opgenomen in nieuwe contracten met Externe Dienstverleners:</i>							
De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid van de betreffende Externe Dienstverlener en/of het ESG-Beleid van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds.	5.1.a.	31 december 2022	49%	68%	71%	71%	93%
De ESG risico-identificatie methodologie van de Externe Dienstverlener en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de Beleggingscategorieën.	5.1.b.	31 december 2022	11%	21%	35%	47%	88%
Informatie over hoe de Externe Dienstverlener namens het Deelnemende Pensioenfonds getracht heeft negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden.	5.1.c.	31 december 2022	17%	27%	36%	50%	90%
Informatie over de op basis van de ernst van de negatieve impact geprioriteerde beursgenoteerde ondernemingen, waarbij het aanwenden van invloed binnen het daarvoor gestelde tijdspad niet heeft geleid tot voldoende voortgang.	5.1.d.	31 december 2022	18%	27%	32%	95%	93%
<i>Alle Convenantsverplichtingen t.a.v. Monitoring uitbesteding</i>		31 december 2022	8%	7%	38%	31%	82%

* % op basis van aantal Deelnemende Pensioenfondsen in een jaar en die nieuwe of hernieuwde contracten hebben afgesloten in een Convenantsjaar. Omdat deze aantallen van jaar tot jaar verschillen, zijn de percentages over de jaren heen niet zonder meer vergelijkbaar. Nb. Bij de monitoring van dit jaar is aan Deelnemende Pensioenfondsen gevraagd om bewijslast toe te voegen. Dit kan de vergelijkbaarheid van de resultaten met voorgaande jaren beïnvloeden.

** % op basis van totaal belegd vermogen dat onder het Convenant valt.

Tabel 3: Voortgang Monitoring uitbesteding

- Bij 40 van de 77 Deelnemende Pensioenfondsen is in dit monitoringsjaar sprake van nieuwe contracten met externe dienstverleners. In het hoor- en wederhoor proces zijn aan het merendeel van de Deelnemende Pensioenfondsen (31 van de 40) aanvullende vragen gesteld; voornamelijk over het toevoegen van de juiste bewijslast, maar ook over de reikwijdte van de gecontracteerde rapportageverplichtingen. In een aantal gevallen is het zelf gerapporteerde antwoord 'voldoet', bijgesteld naar nee of gedeeltelijk;

- Omdat het aantal Deelnemende Pensioenfondsen met nieuwe of hernieuwde contracten over de monitoringsjaren verschilt en omdat in deze monitoringsperiode voor het eerst bewijslast is opgevraagd, zijn de resultaten tussen de verschillende jaren niet één op één vergelijkbaar.
- Er lijkt voortgang te zijn bij het implementeren van de sub-indicatoren voor 'Monitoring van uitbesteding' bij het afsluiten van nieuwe of hernieuwde contracten, zodat Deelnemende Pensioenfondsen de uitvoering van het ESG door externe dienstverleners beter monitoren. De doelstelling om aan het einde van dit Convenantsjaar 100% van alle van toepassing zijnde indicatoren 'Monitoring van uitbesteding' te implementeren, vergt echter nog een inhaalslag.
- Bij het opnemen van rapportageverplichtingen is, ten opzichte van vorig jaar, vooruitgang geboekt bij de verplichting dat externe dienstverlener rapporteren over gevallen waarin het aanwenden van invloed op bedrijven waarin wordt belegd, niet heeft geleid tot voldoende vooruitgang (sub-indicator 5.1.d).
- De Monitoringcommissie vindt het opvallend dat de verplichting om te rapporteren hoe externe dienstverleners negatieve impact van belegging voorkomen, mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden (sub-indicator 3c), relatief achterblijft. Deze rapportage informatie is volgens de Monitoringcommissie essentieel voor pensioenbesturen, om te kunnen sturen op de naleving van het Convenant.

5.4 Kader en Observaties Rapportage en Transparantie

5.4.1 Kader Rapportage en Transparantie

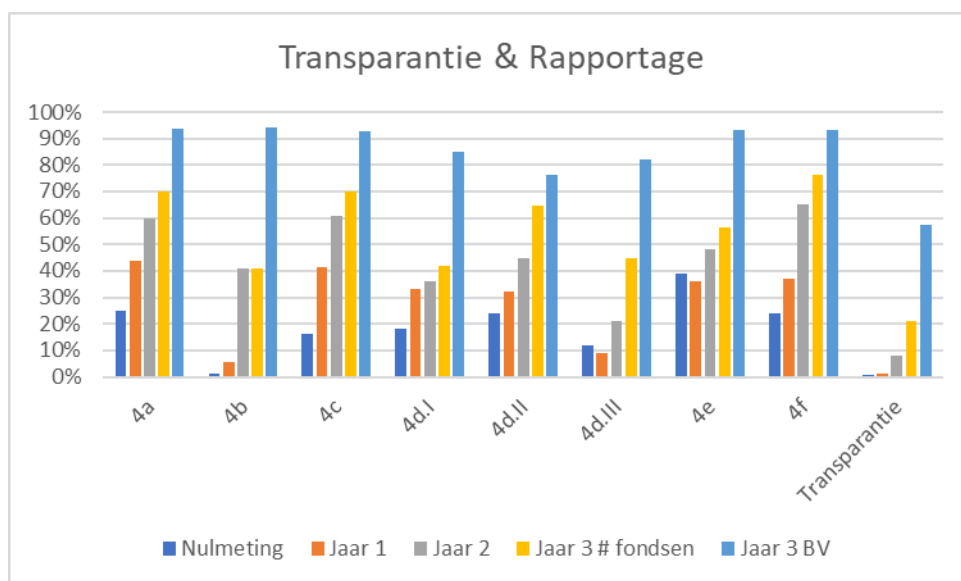
Transparantie op basis van openbare rapportages is een kernprincipe van maatschappelijk verantwoord beleggen. Zo snel mogelijk, doch uiterlijk drieënhalf jaar na inwerkingtreding van het Convenant zullen Deelnemende Pensioenfondsen hun openbare rapportages uitbreiden om conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's te rapporteren. Die rapportage en transparantie omvat o.a.:

- a. Een lijst van namen van ondernemingen en/of beleggingsfondsen waarin het vermogen is belegd;
- b. De aanpak ten aanzien van due diligence conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's;
- c. Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën;
- d. De Engagement activiteiten, de resultaten daarvan en de daaruit volgende beslissing;
- e. Een toelichting op het stembeleid in aandeelhoudersvergaderingen;
- f. Toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.

De doelstelling in het Convenant is dat 3,5 jaar na de start van het Convenant (1 juli 2022), Deelnemende Pensioenfondsen alle sub-indicatoren over het Rapportage en Transparantie hebben geïmplementeerd.

In de monitoringstool zijn negen vragen gesteld om de sub-indicatoren a t/m f te monitoren. Daarbij is aan Deelnemende Pensioenfondsen gevraagd om bewijslast op te leveren. Een deel van de Deelnemende Pensioenfondsen verwijst daarbij naar eigen jaarrapportages, maar in een significant aantal gevallen wordt verwezen naar de website van uitvoerder. In de hoor- en wederhoorproces zijn aan ruim 63 Deelnemende Pensioenfondsen een of meerdere vragen gesteld over de opgegeven antwoorden en/of bewijslast. In de meeste gevallen betrof dit vragen over onduidelijke verwijzingen naar websites van uitvoerders en onduidelijk over de toepasbaarheid van de rapportages op de beleggingen van het betreffende Pensioenfonds en over de volledigheid van informatie over bijvoorbeeld engagement en stemmen.

5.4.2 Observaties Rapportage en Transparantie

Grafiek 5: Voortgang sub-indicatoren Rapportage en Transparantie

Verplichting	Convenantsverplichtingen	Deadline	Nulmeting (%) *	Naleving 31 december 2019 (%) *	Naleving 30 juni 2021 (%) *	Naleving 30 juni 2022 (%) *	Naleving 30 juni 2022 ((% BV) **
<i>De rapportage van Deelnemende Pensioenfondsen bevat:</i>							
Onder het beginsel van pas-toe-of-leg-uit, voor zover onder meer juridisch en praktisch mogelijk en rekening houdend met Proportionaliteit, jaarlijks met een kwartaal en maximaal een jaar vertraging een lijst van namen van ondernemingen	6.1.a.	1 juli 2022	25%	44%	60%	70%	94%

en/of beleggingsfondsen binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille(s) waarin het vermogen van het Deelnemend Pensioenfonds over de voorgaande periode belegd was.							
De aanpak van het pensioenfonds (al dan niet via Externe Dienstverleners) ten aanzien van <i>due diligence</i> conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's.	6.1.b.	1 juli 2022	1%	5%	41%	41%	94%
Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën waarin het Deelnemende Pensioenfonds belegt.	6.1.c.	1 juli 2022	16%	41%	61%	70%	93%
Deelnemende Pensioenfonds <i>Engagement</i> wordt gevoerd en waarover.	6.d.i	1 juli 2022	18%	33%	36%	42%	85%
De resultaten van <i>Engagement</i> namens het Deelnemende Pensioenfonds bij specifieke ondernemingen.	6.d.ii.	1 juli 2022	24%	32%	45%	64%	76%
Beslissingen die het Deelnemende Pensioenfonds genomen heeft wanneer <i>Engagement</i> niet succesvol blijkt.	6.d.iii.	1 juli 2022	12%	9%	21%	45%	82%
Hoe het pensioenfonds bij aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt, heeft gestemd conform de Richtlijn 2007/36/EG over het bevorderen van langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders.	6.1.e.	1 juli 2022	39%	36%	48%	57%	93%
Waar zinvol toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.	6.1.f.	1 juli 2022	24%	37%	65%	76%	93%
<i>Alle Convenantsverplichtingen t.a.v. Rapportage en Transparantie</i>		1 juli 2022	1%	1%	8%	21%	57%

* % op basis van aantal Deelnemende Pensioenfondsen in een jaar

** % op basis van totaal belegd vermogen dat onder het Convenant valt

Tabel 4: Voortgang Rapportage en Transparantie

- 21% van de Deelnemende Pensioenfondsen voldoet aan alle sub-indicatoren van de hoofdindicator 'Rapportage en transparantie'. Op basis van belegd vermogen bedraagt dit 57%. Hoewel op nagenoeg alle sub-indicatoren voor 'Rapportage en transparantie' in deze monitoringsperiode significante voortgang is geboekt, is een inhaalslag nodig ten opzichte van de doelstelling.
- Een ruime meerderheid van de Pensioenfondsen (70%) publiceert informatie over ondernemingen en/of beleggingsfondsen waarin wordt belegd.
- De meerderheid (64%) van de Deelnemende Pensioenfondsen rapporteert aan de hand van voorbeelden en/of geaggregeerde informatie over de resultaten van engagement, welke gevoerd is namens het Pensioenfonds. De voorbeelden

kunnen illustratief zijn, maar bieden geen stuurinformatie voor Pensioenbestuurders. Indien geaggregeerde informatie niet is gerelateerd aan doelstellingen of beleid, is de informatiewaarde voor bestuurders en stakeholders eveneens beperkt.

- Circa de helft (45%) van de Deelnemende Pensioenfondsen rapporteert over de beslissing die wordt genomen indien engagement niet succesvol blijkt. Daarbij wordt in veel gevallen gerapporteerd over casestudies, waardoor niet duidelijk is of de informatie volledig is.
- Het valt de Monitoringcommissie op dat er veel kwantitatieve informatie wordt gepubliceerd, maar dat de duiding daarvan lastig is. Essentiële stuurinformatie, bijvoorbeeld hoe wordt gehandeld op basis van geïdentificeerde ESG-risico's, wordt door een minderheid (41%) gerapporteerd.
- Om deelnemers en andere stakeholders te betrekken bij het ESG-beleid van Pensioenfondsen, is transparantie over de keuzes, maatregelen en resultaten ten opzichte van doelstellingen cruciaal. Positief is dat circa driekwart van de Deelnemende Pensioenfondsen rapporteert over toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.

5.5 Kader en Observaties Diepe Spoor

5.5.1 Kader Diepe Spoor

- 12.1 Door de samenwerking van de Partijen in de Cases zullen innovaties plaatsvinden en inzichten en lessen opgedaan worden met bredere relevantie. Hierbij kunnen drie niveaus onderscheiden worden:
 - 12.1.1 Issue-niveau: inzichten over effectieve aanpak van de negatieve impact(s) in het ESG-vraagstuk.
 - 12.1.2 Samenwerkingsniveau: tactische en strategische inzichten over het vergroten van invloed van Deelnemende Pensioenfondsen op ondernemingen door samenwerking. Het betreft hier de samenwerking in het gehele proces van aanbreng en selectie van Cases, uitvoering tot en met afsluiting en reflectie.
 - 12.1.3 Beleidsniveau: inzichten met replicerbaarheid of implicaties voor de due diligence processen van Pensioenfondsen, voor het beleid van overheden, ngo's en vakbonden of voor de toepassing van de UNGP's en de OESO-richtlijnen in andere sectoren/ landen en daarmee voor het Brede Spoor (paragrafen 2 t/m 8).
- 12.2 Jaarlijks wordt door de (sub-)werkgroepen gereflecteerd op hun Cases om strategische inzichten en lessen te identificeren en te documenteren. Hiervoor worden de bestuurders van de Pensioenfondsen, die betrokken zijn bij de uitvoering van deze Cases, uitgenodigd. Ook kunnen naar behoefte derden en/of experts worden uitgenodigd. Bij de afsluiting van Cases wordt voor deze

reflectie een workshop georganiseerd met externe experts, waarbij specifiek wordt ingegaan op beleidsimplicaties. De Partijen streven ernaar om de lessen en inzichten over het Diepe Spoor te documenteren in publicaties. De (sub-)werkgroep rapporteert haar eindbevindingen aan de Monitoringcommissie en aan de Stuurgroep. De Stuurgroep overweegt deze bevindingen voor het opstellen van aanbevelingen voor de activiteiten in het Brede Spoor. Dit houdt onder andere in dat gedurende de implementatie van het Convenant geleerde lessen uit het Diepe Spoor worden opgenomen in het te ontwikkelen instrumentarium en/of de toepassing daarvan.”

5.5.2 Observaties Diepe Spoor

- Er zijn momenteel twaalf Deelnemende Pensioenfondsen actief in het Diepe Spoor. Dit aantal is onveranderd ten opzichte van vorig jaar.
- Er zijn momenteel zes Cases. De Cases verschillen onderling in opzet en doelstellingen:
 - Case 1 mijnbouw: 6 doelstellingen
 - Case 2 palmolie: 7 doelstellingen
 - Case 3 platformeconomie: 4 doelstellingen
 - Case 4 mica: 5 doelstellingen
 - Case 5 technologie: 5 doelstellingen
 - Case 6 biodiversiteit: 4 doelstellingen
- Aan het einde van 2022 waren er drie Cases waarvan het eindrapport publiekelijk beschikbaar was. Voor de andere Cases heeft de Monitoringcommissie voorlopige rapportages ontvangen die inzicht gaven in de impact en geleerde lessen op de verschillende niveaus.
 - Net zoals vorige jaren gaven de verschillende Partijen in de Monitoringrapportage aan dat zij veel ‘energie’ en positieve samenwerking ervaarden als het ging over de inhoud van ESG-due diligence en specifieke Cases. Op basis van de publiek beschikbare documenten en de voorlopige rapportages heeft de Monitoringcommissie de volgende observaties:
- **Progressie:** De Monitoringcommissie constateert dat er in het afgelopen jaar weer progressie is geboekt als het gaat om het Diepe Spoor, er is duidelijk veel inspanning geleverd – ook in het laatste jaar van het Convenant. Er is bijvoorbeeld gewerkt aan de aanbevelingen van vorige monitoringrapporten. Inhoudelijk is er ook vooruitgang als het gaat om de verschillende Cases, ook als ze waren afgerond (e.g. Case 1 mijnbouw). De geleerde lessen laten ook de progressie zien in ervaring, bijvoorbeeld over hoe om te gaan met bedrijven die

niet willen reageren (e.g. Case 5 technologie), of verschillende bedrijven in dezelfde sector (e.g. Case 4 mica).

- **Toegevoegde waarde:** Het Diepe Spoor heeft, wat de Monitoringcommissie betreft, haar toegevoegde waarde bewezen. Deze innovatieve vorm van samenwerking over de afgelopen jaren zorgde telkens voor het meeste positieve energie tussen de verschillende Partijen. Het proces om tot een geschikt onderwerp of thema te komen voor elke Case is een mooi voorbeeld van hoe zowel '*saliency*' als '*materiality*' geduid kan worden. Het inhoudelijke werk in de verschillende Cases was vaak ook innovatief, met de inzet van verschillende perspectieven, ervaringen, netwerken en '*leverage*'. Daarnaast kan een sterk argument gemaakt worden dat de Cases de betrokkenheid van de verschillende Partijen – inclusief de Pensioenfondsen en uitvoerders – heeft vergroot en versterkt. Het belang van langdurig(ere) betrokkenheid van Pensioenfondsen en uitvoerders moet niet onderschat worden, gezien de omvang het aantal bedrijven waarin zij beleggen.
- **Impact:** Waar het Brede Spoor zich vooral bezighoudt met het opzetten en uitvoeren van beleid, houdt het Diepe Spoor zich vooral bezig met het creëren van impact. Op het eerste gezicht is vooral de '*on the ground impact*', zoals door de Partijen zelf geïdentificeerd, niet of nauwelijks te constateren. De Monitoringcommissie wil toch benadrukken dat dit niet betekent dat er geen impact is of waar te nemen gaat zijn. Een goed voorbeeld hiervan is de mica Case (nummer 4). Volgens de Partijen heeft dit niet geleid tot 'veranderingen *on the ground* bij de mica mijnen'. Toch heeft het autobedrijf zich aangesloten bij het Responsible Mica Initiative en is er een verantwoordelijke binnen het bedrijf aangesteld om met de mica problematiek om te gaan. Dit kan op den duur wel '*on the ground*' impact creëren, en de samenwerkende Partijen voor deze Cases kunnen eraan bijdragen om deze impact te versnellen door het bedrijf actief te blijven volgen en stimuleren.
- **Wisselende progressie:** De (voorlopige) rapportages laten zien dat er niet altijd evenveel progressie geboekt wordt. Hier kunnen verschillende redenen voor zijn; van de mate van betrokkenheid van verschillende Partijen tot de reactie van bedrijven waarmee engagement gevoerd wordt. Dit is vooral goed te zien bij Case 5 (Technologie), waarbij het bedrijf nauwelijks en (te) laat reageerde. Toch zijn er waardevolle lessen vastgelegd en observaties geconstateerd die eventuele vervolg engagementtrajecten zouden kunnen helpen.

5.6 Kader en Observaties Overige Convenantsverplichtingen

In dit deel worden observaties en aanbeveling van de Monitoringcommissie over het

Instrumentarium, alsook de observaties en aanbeveling van de Monitoringcommissie over de rollen van de Partijen gedeeld.

5.6.1 Kader overige Convenantsverplichtingen

- (7.1) De Partijen ontwikkelen gezamenlijk binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant een Instrumentarium dat Deelnemende Pensioenfondsen zullen overwegen en kunnen gebruiken om de OESO-richtlijnen en UNGP's te implementeren.
- (7.2) De werkgroep Instrumentarium zal toelichtende teksten op thematische aandachtsgebieden ontwikkelen op basis van risico's vanuit due diligence door Pensioenfondsen
- (7.3) Het Instrumentarium moet op een zinvolle en praktische manier toepasbaar zijn voor alle Deelnemende Pensioenfondsen.
- (7.4) Om te kunnen leren en innoveren worden geleerde lessen gebruikt om het Instrumentarium te verbeteren.
- (7.5) De Pensioenfederatie verwerkt het Instrumentarium (en updates) in een Servicedocument Verantwoord Beleggen.
- (7.6) Het gebruik en de effectiviteit van het Instrumentarium wordt gemonitord door de Monitoringcommissie.

5.6.2 Observaties t.a.v. Instrumentarium

- Het Instrumentarium is weer veelvuldig gebruikt in het afgelopen jaar. Net als vorig jaar merkt het secretariaat van het Convenant bij de SER op dat veel teksten uit het Instrumentarium terugkomen in beleid en dan voornamelijk ten aanzien van ESG-due diligence stappen.
- Net zoals vorig jaar hebben Deelnemende Pensioenfondsen in de monitoringstool aangegeven hoe zij het Instrumentarium hebben gebruikt en wat hun ervaringen waren. Dit jaar gaven 63 Deelnemende Pensioenfondsen aan gebruik te hebben gemaakt van het Instrumentarium. Dit zijn er drie meer ten opzichte van vorig jaar (toen 60 respondenten). Deelnemende Pensioenfondsen die hiervan gebruik hebben gemaakt, geven veelal aan dit gedaan te hebben bij het opstellen/updates van beleid. Verder heeft een aantal Pensioenfondsen ook aangegeven het Instrumentarium te hebben gebruikt voor een gap-analyse.
 - Dertien Deelnemende Pensioenfondsen (vorig jaar vijftien) geven aan geen gebruik gemaakt te hebben van het Instrumentarium.
- Meer Deelnemende Pensioenfondsen hebben een mening geformuleerd over het Instrumentarium (bijna 50% meer). Het percentage van Deelnemende Pensioenfondsen dat het Instrumentarium positief beoordeelt (score van vier of vijf), valt ongeveer hetzelfde uit als vorig jaar - van 39% naar 37%.

Hieronder worden observaties samengevat over de waardering die Pensioenfondsen aan het Instrumentarium hebben gegeven:

- a. 4 Deelnemende Pensioenfondsen (5%) beoordelen het Instrumentarium met een 1 (van de 5). Twee Pensioenfondsen geven geen onderbouwing en twee Pensioenfondsen geven aan dat ze het instrumentarium niet nodig hadden.
- b. 8 Deelnemende Pensioenfondsen (11%) beoordelen het Instrumentarium met een 2 (van de 5). 36 Deelnemende Pensioenfondsen (47%) beoordelen het Instrumentarium met een 3 (van de 5). 25 Deelnemende Pensioenfondsen (33%) beoordelen het Instrumentarium met een 4 (van de 5). 3 Deelnemende Pensioenfondsen (4%) beoordelen het instrumentarium met een 5 (van de 5).

5.7 Rollen Pensioenfondsen, Pensioenfederatie, overheid, ngo's en vakbonden

In het Convenant zijn voor alle betrokken Partijen de rollen gericht op een zinvolle en praktische implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Zo zijn onder meer de volgende –ingekorte tekst t.o.v. Convenant– rollen benoemd:

- De Deelnemende Pensioenfondsen zorgen ervoor dat onder deelnemers draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.
- De Pensioenfederatie verwerkt het Instrumentarium in een Servicedocument Verantwoord Beleggen.
- De vakbonden halen kennis op en delen kennis en netwerken t.b.v. het identificeren, mitigeren en remediëren van arbeidsrechten.
- Ngo's zullen kennis en netwerken van hun werkterrein delen, o.a. m.b.t. procedures voor ESG-due diligence.
- Vakbonden en ngo's met eigen vermogen dat wordt belegd met behulp van één of meer externe vermogensbeheer(s), hebben een inspanningsverplichting in het Convenant om het vermogensbeheer in lijn te brengen met paragrafen 3 en 4 van het Convenant (o.a. commitment aan de OESO-richtlijnen en UNGP's en een verankering van de verschillende ESG-due diligence stappen).
- De overheid zal onder andere proactief het Convenant en de OESO-normen uitdragen op internationaal en nationaal niveau, onder andere bij handelsmissies en ambassades. Daarnaast zal de overheid haar *duty to protect* blijven invullen op internationaal, Europees en nationaal niveau.

5.7.1 Observaties

- In het derde jaar van de implementatie van het IMVB-Convenant Pensioenfondsen zijn de volgende thematische sessies en webinars georganiseerd:
 - Live bijeenkomst EU-wetgeving.

- Live bijeenkomst herstel & verhaal.
- Webinar due diligence-stap 5 rapporteren en transparantie.
- Webinar Herkennen en aanpakken van mensenrechtenrisico's in de particuliere beveiligingssector door financiële instellingen door PAX en Achmea investment Management.
- Veldbezoek biodiversiteit in samenwerking met Convenant voor Verzekeraars.
- Webinar over contracten met vermogensbeheerders.
- Thematische sessies tijdens jaarbijeenkomst.

In 2022 zijn diverse intervisiegroepen doorgezet om Pensioenfondsen te ondersteunen in de implementatie van het Convenant. Na een herverdeling van deze groepen zijn het drie verschillende groepen geworden die maandelijks digitaal bijeen zijn gekomen. Interessant om op te merken is dat de onderwerpen breder werden dan alleen IMVO-onderwerpen. Hieronder is er meer informatie over de verschillende onderwerpen die behandeld zijn:

1. Implementatie en rapportages wetgeving
 - Rapporteren en sturen op Principal Adverse Impacts (PAI) indicatoren
 - Keuze voor 2 vrijwillige PAI-indicatoren
 - Taxonomy alignment
 - Link implementatie artikel 6: transparantie & rapporteren
2. Doelstellingen
 - Real-world impact
 - CO2-uitstoot portefeuille: meten en sturen
 - Sustainable Development Goals
3. Toekomst IMVB
 - Wat deelnemers graag terugzien in een mogelijk vervolg op de samenwerking na 2022
 - Stakeholderdialoog
 - Samenwerking engagement
4. Implementatie ESG-due diligence stappen
 - Risico-identificatie
 - Relatie met DNB, good practice ESG-risicobeheer
 - Doorlopen van alle stappen
5. Monitoring 2022
 - Wat zijn issues bij de monitoring?
 - Wat gaat goed?
6. Ervaringen implementatie bij externe managers
 - Fiduciair – vermogensbeheerders
7. Geprioriteerde thema's op basis van due diligence
 - Komen thema's tussen Pensioenfondsen overeen?
8. Ervaringen met dataproviders
 - ESG-ratings
 - Kosten

9. Langetermijnwaardecreeatie

- Wat is het?
- Hoe te implementeren?

10. Good practices uitvraag deelnemers en het sturen daarop

- Ngo's en vakbonden hebben in het laatste Convenantsjaar een bijdragen geleverd aan de Stuurgroep en de verschillende werkgroepen door het leveren van specifieke kennis op deelterreinen of het initiëren van webinars en bijeenkomsten ten behoeve van de ontwikkeling van het Convenant. Ngo's en vakbonden constateren dat over het algemeen (met enkele uitzonderingen) de werksfeer tussen de Convenantpartijen in het laatste jaar goed is gebleven. De door de Pensioenfederatie georganiseerde intervisiesessies hebben hieraan bijgedragen. Toch hebben sommige ngo's ervaren dat de Pensioenfondsen niet altijd voldoende belangstelling hebben getoond voor hun initiatieven.
- Eén ngo heeft bijna de onderhandelingen met hun externe vermogensbeheerder over het in lijn brengen van hun contract met het Convenant afgerond. Verder heeft de Monitoringcommissie niet kunnen vaststellen dat alle ngo's de inspanningsverplichtingen voor belegd vermogen hebben nageleefd. De verstrekte informatie in het monitoringstool en publieke informatie over de verankering van de OESO-richtlijnen en UNGP's in de beleggingsketen, is daartoe onvoldoende. Gezien het aantal ngo's dat vermogen belegt, is de inspanningsverplichting voor een beperkt aantal ngo's relevant.
- Zowel de Pensioenfederatie als de overheid bleven veel waarde hechten aan hun rol als facilitator binnen de verschillende werkgroepen en gremia.

6. Opvolging aanbevelingen Monitoringcommissie Rapportagejaar 2

Onderstaand worden de aanbevelingen genoemd die de Monitoringcommissie gedaan heeft in haar Voortgangsrapport over het tweede jaar, en de observaties die de Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de invulling en/of opvolging hiervan.

Met betrekking tot Beleid

Aanbeveling	Observatie Opvolging
Aanbeveling 1. De Monitoringcommissie adviseert aan de Stuurgroep om aan de Werkgroep Instrumentarium de opdracht te geven om zich te richten op het verhelderen van ESG-due diligence stappen in de gehele beleggingsketen en de toelichting op de selectie van thematische aandachtsgebieden die als risicovol zijn geïdentificeerd.	Het Instrumentarium is in 2022 geactualiseerd en met o.a. voorbeeldteksten, is de implementatie van ESG-due diligence verhelderd. Meer dan de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen maakt gebruik van het Instrumentarium en geeft aan dat het behulpzaam is. Voorts is een 'Handreiking Herstel en Verhaal' gepubliceerd. De Pensioenfederatie heeft het afgelopen Convenantsjaar diverse bijeenkomsten en webinars georganiseerd en daarmee de kennis proactief uitgedragen.
Aanbeveling 2. De Monitoringcommissie adviseert om expliciet bij kleinere Deelnemende Pensioenfondsen en vermogensbeheerders te toetsen of het Instrumentarium concreet en toepasbaar genoeg is. Zo niet, dan dit verder aan scherpen.	De werkgroep Instrumentarium geeft aan dat rekening is gehouden met de karakteristieken van de verschillende Pensioenfondsen, qua grootte, beleggingsstrategie en beleggingscategorieën. Daarmee verwacht de Monitoringcommissie dat dit punt voldoende geadresseerd is. De meerderheid van de Deelnemende Pensioenfondsen beoordeelt het Instrumentarium als positief.

Met betrekking tot Uitbesteding

Aanbeveling	Observatie Opvolging
Aanbeveling 3. De Monitoringcommissie adviseert dat, met de hulp van voorbeeldteksten in het Instrumentarium en de ervaringen met implementatie hiervan, de Deelnemende Pensioenfondsen die al stappen gezet hebben, hun bevindingen delen zodat andere Pensioenfondsen hiervan kunnen leren. De commissie beveelt met name aan om de sub-indicatoren over de concrete vastlegging van beleid en verantwoording in managementsystemen uit te werken (2a, 2g). De commissie ziet daarbij een waardevolle rol voor de	De Monitoringcommissie verwacht dat met de publicatie van het geactualiseerde Instrumentarium, de 'Handreiking Herstel en Verhaal', alsmede de intervisiegroepen wordt voorzien in de gewenste duidelijkheid.

interviewtrajecten op basis van de positieve ervaringen.

Zie observatie bij aanbeveling 5.

Aanbeveling 4. De Monitoringcommissie pleit voor extra aandacht voor inrichten van processen voor herstel en/of verhaal, omdat dit nieuw is, zowel voor het Deelnemende Pensioenfonds als voor de uitvoerder. Uit de cijfers blijkt dat hier nog niet veel ervaring mee is opgedaan. De Monitoringcommissie roept de besturen op om te beginnen: de tijd te nemen en vooral klein te beginnen, ervaring op te doen met een uitvoerder en mandaat, en op basis daarvan bredere stappen zetten. De Monitoringcommissie (h)erkent dat men in dit proces een pragmatische houding moet aannemen, juist omdat het ook een lerend proces is.

De Handreiking Herstel en Verhaal is gepubliceerd en draagt bij aan het lerend proces.

Met name wat herstel en verhaal precies inhoudt voor zowel individuele Pensioenfondsen als collectief, welke beleggingen het betreft, de concrete rol/verantwoordelijkheid de bestuurder, bureau, fiduciair of vermogensbeheerder heeft, en hoe dit in de praktijk loopt, behoeft naar de mening van de Monitoringcommissie verduidelijking.

Met de publicatie van bovengenoemde handreiking 'Herstel en Verhaal' is in deze aanbeveling voorzien. Daarbij beveelt de Monitoringcommissie aan om implementatie van de maatregelen uit de handreiking te bespreken met vermogensbeheerders.

Aanbeveling 5. De Monitoringcommissie geeft aan dat het, om versneld te leren, wenselijk is dat (kleine) Deelnemende Pensioenfondsen ervaringen uitwisselen over uitvoerders die het beste bijdragen aan de implementatie van het Convenant, welke vragen aan dienstverleners te stellen over de implementatie van de UNGP's en OESO-richtlijnen en over welke bepalingen in (nieuwe) contracten op te nemen. De commissie ziet daarbij een waardevolle rol voor de bestaande interviewgroepen.

De interviewgroepen die in 2021 zijn gestart, zijn in 2022 voortgezet. De Monitoringcommissie beveelt aan om de interviewgroepen te continueren in 2023, ten behoeve van de inhaalslag die nodig is om de doelstellingen van het Convenant te behalen. Het opnemen van de Convenantsbepalingen in nieuwe of hernieuwde contracten is een relevant onderwerp voor de interviewgroepen.

Aanbeveling 6. In vervolg op de brief van de Deelnemende Partijen van het Convenant (juni 2020) aan grote vermogensbeheerders om de bepalingen van het Convenant te verankeren in de dienstverlening, adviseert de Monitoringcommissie om aan deze communicatie een verbreding en verdieping te geven: een verbreding naar andere typen dienstverleners (b.v. fiduciair adviseurs) en verdieping door te informeren naar concrete aanpassingen in de dienstverlening.

De Monitoringcommissie beveelt Deelnemende Pensioenfondsen aan om gezamenlijk de gesprekken met Externe Dienstverleners te intensiveren over de implementatie van de ESG-due diligence stappen, de monitoring van de resultaten en het opleveren van zodanige rapportage informatie dat bestuurders van Pensioenfondsen kunnen sturen op ESG-resultaten en (maatschappelijke) langetermijnwaardecreatie.

Aanbeveling 7. De Monitoringcommissie adviseert om, bij de periodieke update van het Instrumentarium, de voorbeeldteksten ter consultatie voor te leggen aan dienstverleners om de uitvoerbaarheid door uitvoerders vooraf te toetsen.

De Monitoringcommissie heeft niet kunnen vaststellen of deze aanbeveling in deze rapportage periode is opgevolgd.

Aanbeveling 8. De Monitoringcommissie adviseert aan de werkgroep Monitoring om advies te vragen over hoe drie jaar na de inwerkingtreding van het Convenant kan worden bepaald of 100% van de Deelnemende Pensioenfondsen de OESO-richtlijnen en UNGP's heeft verankerd in contracten met Externe Dienstverleners. De huidige monitoring van het percentage contracten dat voldoet aan het Convenant en de verantwoordingsinformatie daarover, levert onvoldoende informatie om deze doelbereiking met een redelijke mate van zekerheid te kunnen vaststellen.

De methodologie voor het monitoren van de Convenantsafspraken 'Uitbesteding' en 'Monitoring van uitbesteding' is dit jaar aangepast: De vraagstelling in de monitoringstool is aangepast en er wordt bewijslast uitgevraagd. Echter, de aard van de KPI (100% verankering van richtlijnen in contracten), kan met deze aanpassingen niet gemeten worden. De Monitoringcommissie beveelt aan om de ervaringen van dit jaar te evalueren om te bezien of een verdere aanpassing van de methodologie ten behoeve van de eindmonitoring wenselijk is.

Met betrekking tot Monitoring van uitbesteding

Aanbeveling	Observatie Opvolging
Aanbeveling 9. Vanuit de observatie dat er een noodzaak is voor een concrete, 'how to guide' over implementatie van de gehele due diligence cyclus, met name voor Deelnemende Pensioenfondsen die met meer restricties moeten werken dan grote Pensioenfondsen, adviseert de Monitoringcommissie om aan de Werkgroep Instrumentarium te vragen de bestaande handreiking door te ontwikkelen, met aandacht voor de rapportagevereisten en vastlegging. Naar mening van de commissie wordt met een "how to guide" guide duidelijk waar de zes stappen van due diligence toegepast worden, hoe de vastlegging (bij wie) plaatsvindt en volgens welke rapportage-eisen. De commissie denkt verder, als ondersteuning van besturen, ook aan een in detail uitgewerkte casestudie, zodat Deelnemende Pensioenfondsen een goed beeld hebben van wat due diligence is en op basis daarvan eigen invulling/keuzes kunnen maken.	Met de actualisering van het Instrumentarium en de publicatie van een reeks aan kennisdocumenten, verwacht de Monitoringcommissie dat wordt voorzien in voldoende 'How to guidance' voor het opnemen van bepalingen over de monitoring van het ESG-beleid van pensioenfondsen door externe dienstverleners. Het succes van de toepassing daarvan is afhankelijk van de duidelijkheid van het ESG-beleid van het betreffende pensioenfonds (b.v. over thematische aandachtsgebieden op basis van ESG-risico's en de visie van het Pensioenbestuur op maatschappelijke langetermijnwaardecreeatie) en de beoordeling door Deelnemende Pensioenfondsen van de informatie die de externe dienstverlening oplevert.
Aanbeveling 10. De Monitoringcommissie adviseert de	Met de aanbevelingen over het maken van afspraken in contracten met externe

Stuurgroep om advies te geven over het aanwenden van invloed en rapportage over negatieve impact, zodat Deelnemende Pensioenfondsen een consistente afweging kunnen maken tussen vertrouwelijkheid en transparantie. De commissie onderstreept daarbij dat de gedeelde informatie nuttig moet zijn voor deelnemers van het pensioenfonds en andere belanghebbenden.

dienstverleners over vertrouwelijke informatie en transparantie, zoals opgenomen in de handreiking Herstel en Verhaal, verwacht de Monitoringcommissie dat dit punt is geadresseerd.

Met betrekking tot Rapportage en transparantie

Aanbeveling

Observatie Opmvolging

Aanbeveling 11. Deelnemende Pensioenfondsen wordt aanbevolen om aan de hand van eenduidige criteria te rapporteren over welke besluiten worden genomen indien engagement niet succesvol blijkt.

Met de observatie dat Pensioenfondsen in een significant aantal gevallen verwijzen naar algemene rapportages van uitvoerders en/of geaggregeerde overzichten, blijft de aanbeveling staan. Zie ook suggestie onder aanbeveling 6 over stuurinformatie.

Aanbeveling 12. De Werkgroep Instrumentarium wordt opgeroepen om met name voor kleinere Pensioenfondsen praktische handvaten te bieden: hoe transparant te rapporteren over de uitvoering van de zes stappen van due diligence en de resultaten van deze stappen; zie ook aanbeveling 9.

Zie opmerkingen over geactualiseerde Instrumentarium.

Aanbeveling 13. De Stuurgroep wordt opgeroepen om praktische handvatten te bieden: hoe een afweging te maken tussen transparantie over de resultaten van engagement en marktgevoelige informatie.

Zie observatie bij aanbeveling 10.

Aanbeveling 14. De Monitoringcommissie adviseert aan Deelnemende Pensioenfondsen om aan de hand van eenduidige criteria te rapporteren over welke besluiten genomen worden indien engagement niet succesvol blijkt.

Daarom beveelt de Monitoringcommissie in dit rapport aan om in samenwerking tussen Deelnemende Pensioenfondsen overleg te voeren met externe dienstverleners om betere stuurinformatie op te nemen in ESG-rapportages (zie ook aanbeveling 6).

Met betrekking tot Overige Convenantverplichtingen

Aanbeveling	Observatie Opvolging
Aanbeveling 18. De Monitoringcommissie beveelt de Partijen van het Convenant aan om, als onderdeel van de evaluatie van het Convenant en de daaraan gekoppelde vraag over de mogelijk vorm en voortzetting van het Convenant en/of Convenantsdoelen, goed te kijken waar zij elkaar versterken en hoe iedere partij zo goed mogelijk ingezet kan worden om de doelen van het Convenant te behalen.	Geadresseerd met de instelling van een Werkgroep Toekomst.
Aanbeveling 19. Vanuit de rol van de overheid om de implementatie van het Convenant te bevorderen en vanuit het belang voor pensioenfondsen t.a.v. uitvoerbaarheid/beheersen uitvoeringskosten, adviseert de Monitoringcommissie aan de Stuurgroep dat toezichthouders waar mogelijk aansluiten op het Convenant, met name de due diligence bepalingen en de te ontwikkelen rapportagevereisten. De commissie benadrukt hierbij dat zij afstemming beoogt met deze aanbeveling, niet een uitbreiding van rollen.	De Stuurgroep heeft aangegeven dat aansluiting van toezichthouders bij het Convenant niet past in de rolverdeling. Het Ministerie van Financiën heeft aangegeven bilateraal in contact te blijven met de toezichthouder over dit onderwerp. De Monitoringcommissie kan zich vinden in deze opvolging. Bovendien verwacht de Monitoringcommissie dat met o.a. de publicatie van het Nationaal Actieplan bedrijfsleven en mensenrechten, hoe de overheid de OESO-richtlijnen en UNGP's implementeert, de afstemming wordt bevorderd.
De Monitoringcommissie observeert dat de urgentie alleen maar toeneemt, omdat de verschillen tussen rapportagevereisten niet altijd helemaal duidelijk zijn, bijvoorbeeld tussen SFDR of IMVB. De commissie is van mening dat afstemmen van rapportagevereisten, met respect voor ieders rol en, om waar mogelijk duidelijke gezamenlijke definities en omschrijvingen op te leveren, misschien zelfs door gecombineerde publicaties de regeldruk zal verminderen. Het servicedocument "Checklist SFDR", waar op verschillende plekken al de relatie met IMVB wordt benoemd, zou een goed format hiervoor kunnen zijn en uitgebreid kunnen worden.	
Aanbeveling 20. De Monitoringcommissie adviseert alle Partijen om zich (opnieuw) in gaan zetten om meer Deelnemende Pensioenfondsen deel te laten nemen aan het Diepe Spoor.	Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen is hetzelfde gebleven.

Aanbeveling 21. De Monitoringcommissie beveelt de Partijen aan om met betrekking tot het Diepe Spoor, blijvend de wederzijdse verwachtingen verduidelijken.

De verschillende Partijen hebben aangegeven het afgelopen jaar in contact met elkaar te komen en te blijven o.a. om de verwachtingen duidelijk te houden.

Aanbeveling 22. De Monitoringcommissie draagt aan om in het derde jaar de focus te leggen op het afronden van een aantal Cases en het terugkijken op geleerde lessen – en de resultaten binnen en buiten het Convenant te delen. De commissie verwacht dat dit zou kunnen bijdragen aan de nieuwe vorm van 'structurele samenwerking' als het gaat om het creëren van impact door effectieve dialoog.

Voor drie van de zes Cases is er een publiek evaluatiedocument op de website van het convenant te vinden. Verder heeft de Monitoringcommissie ook documentatie ontvangen over de andere Cases, inclusief geleerde lessen en impact.

Aanbeveling 23. De Monitoringcommissie adviseert om (verder) na te denken over hoe de innovaties en ontwikkelingen in het Diepe Spoor een rol kunnen spelen in het Brede Spoor. De verschillende Cases vormen mogelijk de basis voor een manier om structureel ESG-due diligence vorm te geven, inclusief acties rondom voorkomen, mitigeren en herstellen van negatieve impacts (prevent, mitigate and remediate). Gezien de constatering dat de Diepe Spoor Partijen structureler samenwerken en innoveren op het gebied van ESG due diligence, zou dit de basis kunnen vormen voor bijvoorbeeld een 'centre of expertise' dat ook na de afloop van het Convenant pensioenfondsen ondersteunt. Zo'n samenwerking krijgt dan een breder mandaat dan oorspronkelijk bedacht, maar is wel van toegevoegde waarde.

Geadresseerd met de instelling van een Werkgroep Toekomst. Verder zou een overkoepelend document met alle geleerde lessen eind 2022 verschijnen, opgesteld door Werkgroep Cases.

6.1 Bijlage 1: Key Performance Indicatoren

KPI's bij het Brede Spoor

Toelichting

De Key Performance Indicators (KPI's) zijn vooruitlopend op de monitoringstool van het Convenant ontwikkeld en kunnen waar nodig aangepast worden. Partijen hebben overeenstemming over de volgende uitgangspunten en KPI's met inachtneming van de mogelijke noodzaak tot doorontwikkeling via de Stuurgroep.

Om de voortgang van het Convenant te meten, wordt gebruik gemaakt van drie verschillende soorten indicatoren:

1. De KPI's: hoofdindicatoren op basis waarvan de voortgang van het Convenant wordt vastgesteld.
2. Sub-indicatoren: onderliggende indicatoren die nodig zijn om een KPI te kunnen meten.
3. Tracking-indicatoren: ondersteunend om de voortgang van het Convenant te meten, maar zonder dat hieraan een doelstelling gekoppeld is.

Het Brede Spoor wordt gemonitord aan de hand van de volgende KPI's:

1. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in beleid (# aantal fondsen).
2. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in uitbesteding (# aantal fondsen).
3. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in monitoring (# aantal fondsen).
4. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in rapportage (# aantal fondsen).

Deze KPI's zijn nader uitgewerkt in sub-indicatoren die volgen uit de tekst van het Convenant en opgenomen zijn in onderstaande tabel. Er is sprake van een groeiend percentage over de convenantjaren (doel = $\text{jaar } 0 + (100 - \text{jaar } 0) * (\text{jaar} / (\text{aantal jaren tot } 100\%))$), waarbij jaar 0 uit de Nulmeting volgt. De percentages in jaar 1 en in de tussenliggende jaren zijn afhankelijk van de Nulmeting (mogelijk meer dan 0%).

Verder wordt een aantal andere variabelen gemeten, als tracking indicator:

- De KPI-doelen worden gemeten in het aantal fondsen, tevens wordt voor iedere KPI het beheerd vermogen van deze fondsen gemonitord, als tracking indicator.
- Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen ten opzichte van het totaal aantal Nederlandse pensioenfondsen, zowel in aantal als in beheerd vermogen.

- Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant ondertekend heeft, kan stijgen (of dalen als gevolg van consolidatie) na de start van het Convenant. Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen (in aantal en in percentage beheerd vermogen) wordt daarom ieder jaar gemeten, als tracking indicator. Het gebruik van het Instrumentarium over jaar 2 en verder wordt gemonitord (als tracking indicator).

Hieronder is een overzicht gemaakt van de KPI's, de hoofdindicatoren en de sub-indicatoren.

**KPI's Brede Spoor: Voortgang per jaar op sub-indicatoren op basis van %
Deelnemende Pensioenfondsen (R) en Belegd Vermogen (BV)**

KPI	Nulmeting (%)	1e voortgangsmeting (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
	R	D	R	D	R	R	BV	D	R
<i>Hoofd-indicator beleid</i>									
1. Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd	0%	50%	0%	100%	13%	20%	38%	100%	
<i>Sub-indicatoren, beleid bevat:</i>									
1a. Een tekst conform de OESO-richtlijnen en UNGP's.	17%	58%	49%	100%	85%	86%	95%	100%	
1b. Een beschrijving hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners.	1%	50%	5%	100%	41%	41%	81%	100%	
1c Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden (inclusief gebruik van standaarden) die de Deelnemende Pensioenfondsen op basis van informatie komende uit een ESG-due diligence procedure als risicovol beoordelen en thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende pensioenfonds.	38%	69%	4%	100%	23%	30%	44%	100%	
1d. Informatie over de activiteiten waar het individuele pensioenfonds niet in zal beleggen.	47%	73%	52%	100%	75%	91%	99%	100%	
1.e. De <i>Engagement</i> aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen, direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreeatie bij ondernemingen.	28%	64%	52%	100%	69%	79%	96%	100%	
1.f. De <i>Engagement</i> aanpak voor <i>corporate credits</i> , direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreeatie bij ondernemingen.	24%	62%	28%	100%	53%	62%	90%	100%	
1.g Stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreeatie bij ondernemingen.	36%	68%	40%	100%	53%	70%	92%	100%	
1.h Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.	55%	77%	69%	100%	89%	91%	100%	100%	

KPI	Nulmeting (%)	1. voortgangsmeting (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
		R	D	R	D	R	BV	D	R
<i>Hoofd-indicator uitbesteding</i>									
2. Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd.	1%	34%	13%	67%	10%	8%	1%	100%	
<i>Sub-indicatoren, Dat de nieuwe en hernieuwde contracten met externe dienstverleners bevatten:</i>									
2a. ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaardecreatie als een leidend principe hanteert.	3%	35%	30%	67%	26%	46%	86%	100%	
2b. (Potentiële) negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert en daarbij relevante stakeholders betreft.	3%	35%	37%	67%	35%	56%	87%	100%	
2c. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd.	3%	35%	12%	67%	60%	68%	87%	100%	
2d. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt, en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden conform paragraaf 8.2.	11%	41%	41%	67%	48%	53%	89%	100%	
2e. Indien paragraaf 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken.	1 fonds		1 fonds	67%	1 fonds	13%	4%	100%	
2f. Indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan meeweegt.	1%	34%	25%	67%	26%	38%	91%	100%	
2g. Verantwoording aflegt door resultaten te monitoren en te rapporteren aan het Deelnemende Pensioenfonds, met inachtneming van de rapportagevereisten zoals beschreven in paragraaf 5 van dit Convenant	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3	100%	

KPI	Nul- meting (%)	1e voortgangsm eting 1 (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
		R	D	R	D	R	BV	D	R
<i>Hoofd-indicator monitoring van uitbesteding</i>									
3. Alle van toepassing zijnde sub- indicatoren geïmplementeerd.	8%	39%	7%	69%	38%	31%	82%	100 %	
<i>Sub-indicatoren, rapportagevereisten opgenomen in nieuwe contracten met Externe Dienstverleners:</i>									
3a. De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid van de betreffende Externe Dienstverlener en/of het ESG- Beleid van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds.	49%	66%	68%	69%	71%	71%	93%	100 %	
3b. De ESG risico-identificatie methodologie van de Externe Dienstverlener en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de Beleggingscategorieën.	11%	41%	21%	69%	35%	47%	88%	100 %	
3c. Informatie over hoe de Externe Dienstverlener namens het Deelnemende Pensioenfonds getracht heeft negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden.	17%	45%	27%	69%	36%	50%	90%	100 %	
3d. Informatie over de op basis van de ernst van de negatieve impact geprioriteerde beursgenoteerde ondernemingen, waarbij het aanwenden van invloed binnen het daarvoor gestelde tijdspad niet heeft geleid tot voldoende voortgang.	18%	45%	27%	69%	32%	95%	93%	100 %	

KPI	Nulmeting (%)	1e voortgangsmeting (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
		R	D	R	D	R	BV	D	R
<i>Hoofd-indicator Rapportage en transparantie</i>									
4. Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd.	1%	26%	1%	51%	8%	21%	57%	100%	
<i>Sub-indicatoren, de rapportage van Deelnemende Pensioenfondsen bevat:</i>									
4a. Onder het beginsel van pas-toe-of-leg-uit, voor zover onder meer juridisch en praktisch mogelijk en rekening houdend met Proportionaliteit, jaarlijks met een kwartaal en maximaal een jaar vertraging een lijst van namen van ondernemingen en/of beleggingsfondsen binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille(s) waarin het vermogen van het Deelnemend Pensioenfonds over de voorgaande periode belegd was.	25%	44%	44%	51%	60%	70%	94%	100%	
4b. De aanpak van het pensioenfonds (al dan niet via Externe Dienstverleners) ten aanzien van <i>due diligence</i> conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's.	1%	26%	5%	51%	41%	41%	94%	100%	
4c. Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën waarin het Deelnemende Pensioenfonds belegt.	16%	37%	41%	51%	61%	70%	93%	100%	
4d.I. Ondernemingen waarmee namens het Deelnemende Pensioenfonds <i>Engagement</i> wordt gevoerd en waarover.	18%	39%	33%	51%	36%	42%	85%	100%	
4d.II. De resultaten van <i>Engagement</i> namens het Deelnemende Pensioenfonds bij specifieke ondernemingen.	24%	43%	32%	51%	45%	64%	76%	100%	
4d.iii. Beslissingen die het Deelnemende Pensioenfonds genomen heeft wanneer <i>Engagement</i> niet succesvol blijkt.	12%	33%	9%	51%	21%	45%	82%	100%	
4e. Hoe het pensioenfonds bij aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt, heeft gestemd conform de Richtlijn 2007/36/EG over het bevorderen van langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders.	39%	54%	36%	51%	48%	57%	93%	100%	
4f. Waar zinvol toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.	24%	43%	37%	51%	65%	76%	93%	100%	

6.2 Bijlage 2 Chronologie totstandkoming rapport

De Monitoringcommissie heeft verschillende stappen ondernomen van 2022 tot en met oplevering van het rapport in Februari 2023. Deze zijn hieronder kort beschreven:

1. Afstemming met SER-secretariaat – de Monitoringcommissie heeft verschillende malen haar werkwijze besproken en afgestemd met het SER-secretariaat. Het SER-secretariaat heeft de Monitoringcommissie gedurende het proces ondersteund.
2. Overleg met de Werkgroep Monitoring over de voortgangsmeting.
3. Onderlinge afstemmingen over aanpak, uitvraag en toepassing principes hoor- en wederhoor. De Monitoringcommissie heeft van februari tot juni meerdere keren afgesproken om onderling af te stemmen. Dit gebeurde via conference calls.
4. Review van resultaten jaar 3 en terugkoppeling aan SER-secretariaat – de Monitoringcommissie heeft nauw contact gehouden met het SER-secretariaat tijdens het gehele proces, inclusief de dataverwerking van 'Beleid', 'Uitbesteding', 'Monitoring van uitbesteding', 'Rapportage en transparantie'.
5. Hoor en wederhoor van individuele Deelnemende Pensioenfondsen door middel van de online tool.
6. Conference call met de werkgroep voor de afstemming met werkwijze en toelichting van eerste bevindingen.
7. Verwerking feedback van de Stuurgroep op conceptrapportage.

Pensioenfondsen Internationaal
MVO | **SER**

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525
E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

© 2023, Sociaal-Economische raad